

בעזה"ש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בחג השבועות

*

בדרשת פרקי אבות

ובסעודת רעוא דרעוין

*

פרשת בהעלותך

שנת תשע"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תרנ"ג

לעילוי נשמת

הרבנית הצדיקת מרת שינדל רבקה בת הגה"צ ר' יצחק ע"ה
אשת חבר של כ"ק מרן אדמו"ר בעל עזר מיהודה זצוק"ל
נפמרה י"ח סיון שנת תשס"ה לפ"ק
ת.נ.צ.ב.ה.

להשיג אצל

מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.

Brooklyn N.Y. 11211

718.388.1751.#117

דברי תורה

בכניסת חג השבועות תשע"א לפ"ק

בארא פארק

את התורה מחדש ציטר שאת ויתר
עו.

והגה ברש"י (שיר השירים סס) כתב,
אמר רבי נחויאל, שאל רבי
שמעון בן יוחאי את רבי אלעזר ברבי
יוסי, אי אפשר ששמעת מאזיך מהו
שעטרה לו אמר. אמר לו משל למלך
שהיתה לו בת יחידה והיה אוהבה
ביותר, לא זו מחצבה עד שקראה בתי
שנאמר (תהלים מה-יא) שמעי בת וראי,
לא זו מחצבה עד שקראה אחותי
שנאמר (שיר ה-ב) פתחי לי אחותי
רעיתי, לא זו מחצבה עד שקראה אחי
וכו'. עמד רבי שמעון בן יוחאי וגסקו
על ראשו וכו' ע"כ. (והוצא במדרש רבה
כ"א).

ופירשונו, כי צודאי אהבת אב
לבתו גדולה יותר מאהבתו
לאחותו, ואיך אמר לא זה מחצבה עד
שקראה אחותי, אך הכוונה לענין
השררות, שמדרך האב להשתרר על
הבת, אבל האח והאחות שוין בשררה,

אנו עומדים כעת בכניסת החג של
זמן מתן תורתנו, אשר הכתוב
קורא אותה יום חתונתו ויום שמחת
לבו, וכמו שנאמר, לאינה וראינה בנות
ציון במלך שלמה (במלך שהשלוט שלו),
בעטרה שעטרה לו אמו, ציום חתונתו
וציום שמחת לבו (שיר ג-יא). וצמסנה
(תענית כו): ציום חתונתו זו מתן תורה
[שעטרהו להם למלך וקבלו עלו] ע"כ.
ודוע מספה"ק כי כל דבר
נחקק בזמן, וכל חג מתעורר ענין
החג מידי שנה בשנה, וכמו כן הוא
גם במתן תורה, אנו נכנסים כעת
ליום חתונתינו. – וזמן שמחה של
נישואין סדר העולם הוא לקבץ כל
הידידים יחד לשמחה בשמחתו כדי
להגדיל השמחה, ומכל שכן כהיום
אשר כל אחד מאתנו הוא מתארש עם
הקצ"ה, צודאי שהשמחה עזומה מאד.
והמנהג הוא להעמיד גם צדקן
(מארשליק) לעורר את השמחה ציטר
שאת צדברי טעם, כן אני עומד
בצחינה זו כעת, לעורר אללינו הזכיה
הגדולה של יום שמחתינו, שנוכל לקבל

והכתוב מזייר הקשר שיש בין הקצ"ה כביכול עם ישראל על ידי נתינת התורה, שהיא דוגמת אירוסין וקידושין של בני אדם, וכמו שאמר הכתוב (הושע ב-כא) וארשתיך לי לעולם, ומשום חתן על כלה ישיש עליך חלקיך (ישעיה סג-ה), ותורה לזה לנו משה מורשה (דברים לג-ד), אל תקרי מורשה אלא מאורסה (פסחים מט:). וכמו במהרש"א (כתובות ז:). דלכן מצרכין בצרכת אירוסין, מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין, דקידושין זו נתינת התורה, וחופה הוא יחוד שכינתו עמנו במקדש ע"ש.

ו**לבאורה** יש להבין כפל הלשון ציוס חתונתו וציוס שמחת לבו, דלכאורה היינו הך. ולכן דרשוהו חז"ל (שם) וציוס שמחת לבו דקאי על ציוס צית המקדש ע"ש. וגם יש להבין מה שאמר 'ציוס' חתונתו, ולא אמר 'צחתונתו'. ונראה דהנה מצות שמחת חתן וכלה גדולה מאד, כמו שהפליגו בזה חז"ל (צרכות ו:). ולכאורה לאיזה צורך יש לשמחם, וכי חסרים שמחה הם שצרכין לשמחם. ונראה כי הן חמת כי השמחה עצומה שמנא זיווגו המתאים לו, מכל מקום השמחה עדיין אינו בשלימותה, כי מי יודע אם צחמת תהיה אשה זאת לו לעזר או ח"ו כנגדו, ואולי לא יזכה להעמיד דורות יחדיו, וגם אם יפקדו מי יודע מה יהיו הצנים הללו, אם ירוו נחת

ומגודל החציבות קראה אחותי, ושז לא זזה מחצבה עד שקראה אחי, שהגדילה להיות היא צמעלה יחירה ממנו כמעלת האם על הבן. והיינו כדוגמת הבן נגד אמו, שמכניע עצמו לפניה לכבדה, ולעשות רצונה בכל מה שמבקשת, כן הקצ"ה קורא לכנסת ישראל בתואר אמו, לדיק גוזר והקדוש צרוך הוא מקיים (שבת נט:), ועושה רצונם של ישראל, דוגמת הבן השומע לקול אמו.

ו**לבדריגה** זו זכינו ציוס חתונתנו, ציוס מתן תורה, שאמר ה' ועתה אם שמוע תשמעו בקולי וגו', ואחס תהיו לי ממלכת כהנים (שמות יט-ו), דליתא בגמרא (גיטין סג.) מנין דרבנן איקרי מלכי, דכתיב (משלי ח-טו) צי מלכים ימלוכו ע"כ. והיינו שהתורה הקדושה מכרזת צי מלכים ימלוכו, שעל ידי התורה אנו זוכים להיות נגד ה' כמלך, שכל מה שהוא גוזר צריכין לקיים. וזהו שאמר ה', ואחס תהיו לי ממלכת כהנים, שכביכול אחס תהיו המלכים עלי, וחכמי ישראל המה הממלכת כהנים שנוטל כביכול על עצמו. וזהו שאמר לאינה וראינה צנות ציון צמלך שלמה, צעטרה צעטרה, הקצ"ה עיטר אותנו צעטרה, ומהו העטרה, לו אמו, שמחצב אותנו ומכניע עצמו כביכול אלינו כבן נגד אמו, וכל זה זכינו ציוס חתונתו וציוס שמחת לבו, זו מתן תורה.

חתונתינו, מתמלאים אנו כולנו יחד בשמחה עזה. החתן זה הקצ"ה רואה כי צחר צעם סגולה שאין עוד דוגמתו בכל העולם כולו, מי כעמך ישראל גוי אחד בצרף, שמוסרים נפשם צפועל עבור קדושת שמו יתצרך. וגם אם היה רונה להחליף אותנו באומה אחרת, לא ימצא אומה שיהיה אפילו דומה במקצת לעם ישראל.

ובזכר שכן שאנו שמחים שצחרנו להתחתן בצוראנו, את ה' האמרת היום להיות לך לאלקים וללכת בדרכיו ולשמור חוקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמוע בקולו (דברים כז-יז), והשבעתי אתכם בנות ירושלים, אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני וגו', חכו ממתקים וכולו מחמדים, זה דודי וזה רעי (שיר ה-ח). — והיום הזה שהגענו ליום חתונתינו, הוא לא רק יום חתונתו אלא גם יום שמחת לבו, אנו מרגישים השמחה באופן הכי נעלה ביותר שאין דוגמתו, ואנו מתקשרים כעת בעצמות אהבה מחדש, לשמור ולעשות ולקיים את כל מצותיו, כאשר כשרה שעושה רצון צעלה (תנא דבי אליהו ט), לא רק מה שמצוה הצעל עליה לעשות הוא עושיית, אלא גם מה שאינו מצווה, אבל מכירה היא שזה 'רצונו', היא עושה עבורו באהבה, כן לעומת זה היא הכלל ישראל, כלה קרואה צנעימה, לדודי נח ואדום דגול מרצבה.

מהם או נער ותוגה, ואין יהיה פרנסתו ושאר מאורעות שיש צהיי משפחה, על כן יש מצוה לשמח את החתן ואת הכלה להעביר התוגה מהלב.

אך מתי תוכל להיות שמחת יום חתונתו בשלימות, כאשר יעברו שלשים וארבעים שנה מהנישואין, ורואה לפניו דורות זרע צרכי ה', צניך כשתילי זיתים סביב לשלחנך, תורה וגדולה במקום אחת, אז נשלים שמחת יום חתונתו, שמצא עזר מאת ה' אשה משכלת להעמיד צית הגון לשם ולתפארת, וצכל שנה ושנה כשמגיע יום חתונתו, ומביט לאחוריו על אותו יום חתונתו, אז יום זה הוא שמחת לבו לאמיתו, כי רואה לפניו הפירות והתוצאות מיום חתונתו.

ובזכו כן הכלל ישראל עם הקצ"ה שנתקשרו יחד צמתן תורה, תורה צוה לנו משה מאורשה, והשמחה היתה גדולה עד מאד שזכינו להתחתן עם צוראנו. אך צהיות שהצחירה הוא צידי אדם, היה חסר עוד מהשמחה, מי יודע אם נמלא חוצתינו לפניו ית"ש, אם יהיה מתאים תכונת נפשם של החתן והכלה ציחד, ואחר מתן תורה כתוב, וירא העם וינעו (שמות כ-יד), נתמלאו רמת וזיע מה יהיו התוצאות מהנישואין הללו. אבל מידי שנה צשנה כאשר אנו מגיעים ליום

והיו מלאכי השרת מדדין אותן, שנאמר (שם סח-יג) מלכי לבאות ידון ידון, אל תיקרי ידון אלא ידון ע"כ.

ובתב צמח"א דמרא דהני דרשות הוא רבי יהושע בן לוי, ולכאורה קוטר את דבריו, שמתחלה אמר שיצאה נשמתן, ושזב אמר שחזרו לאחוריהן י"ב מיל אצל לא מתו, ולעיל אמר שנתמלא עולם כולו בצשמים להשיב את נפשם, משמע ללא מתו. ויש לומר דכמות כמות היו לפי הטבע, יש מהן דמחדת הקולות נעשו חלשים ולא מתו, לאותן הועילו הצשמים, ויש מהן יותר חלושין בטבע עד שמתו, ויש מהן שמתו הוצרך טל של תחיה, ולאותן שנחלשו הוצרכו לצשמים, ולאותן שחזרו לאחוריהם הוצרכו למלאכי השרת לדדותם. וצפירוש הרי"ף על העין יעקב כתב, דהצשמים הוצרכו לאותן שיצאה נשמתן, והוריד עליהם טל של תחיה, ועדיין היתה נשמתם חלושה גם אחרי שחזרו לתחיה, על כן הוצקו לריח הצשמים להשיב את נפשם ולחזקם, וכמאמרם (ברכות מג:) חיזוהו דבר שהנשמה נהנית ממנו, הוי אומר זה הריח ע"כ. והנה צ'שמים ט"ל ו'מלאכי השרת ר"ת טו"ב, וזהו אין טוב אלא תורה, שצקבלת התורה הוצרכו ישראל לשלשה סמים אלו להחיות את נפשם.

והנה מנהג ישראל תורה לעטר את הבית בחג השבועות בשושנים ופרחים מינים ממינים שונים, ודורשי רשומות רמזוה בהכתוב (אסתר ג-טו) והדת נתנה בשושן, שחג מתן תורתנו ניתנה בשושנים (ספר מועד לכל חי סימן ח אות ג). ויש לומר בזה רמז של מוסר השכל, דהנה איתא בצרייתא צמשנה (אבות ו-ג) אין טוב אלא תורה שנאמר (משלי ד-ג) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו ע"כ. ונראה דאיתא בגמרא (שבת פח:) אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב (שיר ה-יג) לחיי כערוגת הבשם, כל דבור ודבור שיצא מפיו הקדוש צרוך הוא נתמלא כל העולם כולו בשמים. וכיון שמדיבור ראשון נתמלא, דיבור שני להיכן הלך, הוציא הקדוש צרוך הוא הרוח מאוצרותיו, והיה מעביר ראשון ראשון, שנאמר (שם) שפתותיו שושנים נוטפות מור עבר, אל תקרי שושנים אלא שושנים. ואמר רבי יהושע בן לוי, כל דיבור ודיבור שיצא מפיו הקדוש צרוך הוא יצאה נשמתן של ישראל, שנאמר (שם ה-ו) נפשי יצאה צדורו. ומאחר שמדיבור ראשון יצאה נשמתן, דיבור שני היאך קיבלו. הוריד טל שעמיד להחיות בו מתים והחיה אותם, שנאמר (תהלים סח-י) גשם נדבות תניף אלקים נחלתך ונלאה אתה כוננתה. ואמר רבי יהושע בן לוי, כל דיבור ודיבור שיצא מפיו הקדוש צרוך הוא חזרו ישראל לאחוריהן שנים עשר מיל,

לחכמת האמת, ואותן הנשמות אשר נעו עם העם ועמדו מרחוק, כן הם עושים גם עתה שנסים ועומדים מרחוק לחכמת האמת מיראתם פן תאכלם האש הגדולה ע"כ.

ואם כן היו אז בישראל שני מדריגות, חדא שמרוב הפחד חזרו לאחוריהם, והוצרכו למלאכי השרת לדלות אותם בחזרה. אך היו ציניהם גם בני עליה שלא זוו ממקומם במסירת נפש, הם לא יתרחקו מאת ה' גם כאשר תצא נפשם, ויש שהיו נעשו חלושים כל כך שבאמת יצאה נפשם, והוצרכו לטל של תחיה להחיותם, והיו כאלה שהבשמים השיצו את נפשם.

ובזה היה נראה לבאר מאמרם (מגילה י'): תחת הנעוץ יעלה ברוש (ישעיה נה-יג), תחת המן יעלה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים, שנאמר (שמות ל-בג) ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור, ומתרגמינן מרי דכי, ותחת הסרפד יעלה הדס, תחת ושתי יעלה אסתר הצדקה שנקראת הדסה שנאמר (אסתר ג-י) ויהי אומן את הדסה, והיה לה' לשם זו מקרא מגילה, לאות עולם לא יכרת אלו ימי הפורים ע"כ. ויש להבין למה הדגיש הכתוב כאן לקרות את מרדכי ואסתר על שם הבשמים, שמרדכי ראש לכל הבשמים, ואסתר היא הדס.

וביתר ציבור יש לומר, דאיתא בזה הק' (פ' ב' צהעלותך קנב.) חכימין עבדי דמלכא עלאה [חכמים עבדי מלך העליון], אינון דקיימו בטורא דסיני, לא מסתכלי אלא בנשמתא [בנשמת התורה שהוא חלק הנסתר], דאיהו עקרא דכלא אורייתא ממש ע"כ. ובגלוי אורות להחיד"א (שם אות ד') כתב, א"מ [אמר מאיר] משמע אותן שאינם יודעים סודות התורה לא עמדו על הר סיני. אמר חיים יוסף, לא תהא כואת, אלא רצונו לומר שאינם מאמינים בסוד, אמנם המאמינים ולא ידעו אינם בכלל זה ע"כ.

אמנם בהקדמת ספר צית לוח יהודה (פירוש על עץ חיים להרה"ק רבי יהודה משה פתייה ז"ל) כתב וז"ל, ונראה לי ציבור כוונתו, כי בתחלה כשיצאו ישראל לקראת האלקים היו מתייצבים בתחתית ההר, ואחר כך נאמר (שמות כ-טו) וירא העם ויגעו ויעמדו מרחוק, כי היו יראים פן תאכלם האש הגדולה הזאת וימותו, והיו נקצת מהעם שהיו ששים ושמחים לקראת השכינה, ולא רצו לזוז ממקומם הראשון ולעמוד מרחוק אפילו ימותו ממש, ועליהם הוא מה שאומר בזה הנזכר אינון דקיימו בטורא דסיני, כלומר שלא נעו ועמדו ברחוק, אלא עמדו בטורא דסיני מתחלה ועד סוף, ולכן הם זוכים

ושים באזני יהושע, דקשה הלשון ושים באזני, דמורה שילחוש לו באזניו דרך סוד נסתר מהמון, והלא כל התורה שבכתב ושבעל פה למד משה עם כל ישראל. אבל הענין הוא, דבאמת דצימי מרדכי ואסתר היו צריכים לתשובה גדולה, וכמאמר רז"ל (מגילה יב.) מפני מה נתחייבו ישראל שבאותו הדור כליה, וכאשר באמת עשו כל ישראל שבדור ההוא תשובה שלימה ותיקנו מה שפגמו. והנה אם היה נגלה ונתפרסם מקודם נפילת המן הלא הנורר ותשועתם וכל המעשה מראש ועד סוף, בודאי מורא לא היה עולה על ראשם מגזירת המן, וממילא לא היה סיבה המביאם לעשות תשובה. לזה נסתר מהמון מצות קריאת המגילה בשעת מתן תורה, ולא נמסר רק למשה לבדו והוא מסרה ליהושע, וכן כל ראש הדור מסר זה בדרך סוד לראש הדור שלאחריו עד מרדכי. והיינו כתוב זאת וגו' בספר, מה שכתוב במגילה, ושים באזני יהושע באזני דייקא ע"כ. וזה פירשתי הפסוק (אסתר ד-ה) ומרדכי ידע את כל אשר נעשה וגו'. דהנה מרדכי אשר הוא היה אז ראש הדור, ולו נמסר מהיחידי סגולה שקדמוהו כל הענין הגזירה וגם ההצלה, באמת לא פחד ולא היה ירא מגזירת המן, ומה שהרעיש כל כך לא היה רק לנגד ההמון עם כדי שיעשו תשובה בלב שלם, והיינו ויקרע מרדכי וגו' וילא

וגראה דאיתא בירושלמי (מגילה א-ה) שמגילת אסתר נמסרה למשה מסיני, והיתה מקובלת אלכל איש מפי איש מפי משה רבינו ע"ה, וככה נמסרה תמיד מדור לדור לראשי דורות. ובישמת משה (פ' תרומה אות ה') כתב צביאור הדברים, דהנה בעל הלכות גדולות (בהקדמה) מונה מצות קריאת המגילה בתוך שאר המצוות שניתנו למשה מסיני, והנה הרמב"ם בספר המצוות (בשורש הראשון) השיג על הבעל הלכות גדולות בזה, דאיך יתכן קריאתה להנתן בסיני, הלא כל ענין מעשה אחשורוש והמן לא היה רק אחר החורבן בית ראשון אשר מזה נמשך קריאת המגילה, ובזמן נתינת התורה במעמד הנבחר עוד לא נעשה ולא נשמע מהנסק הלוה. והנה הרמב"ן ז"ל תירך דברי הבעל הלכות גדולות, והביא ראיה מהגמרא (מגילה ז.) מה דדרשו על הפסוק (שמות יז-יד) כתוב זאת זכרון בספר, כתוב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון מה שכתוב בנביאים, בספר מה שכתוב במגילה ע"כ. הרי חזינן דקריאת המגילה ניתנה למשה.

ובן הוא בירושלמי (מגילה א-ה) שמגילת אסתר נמסרה למשה מסיני, והיתה מקובלת אלכל איש מפי איש, ונמסרה מדור לדור ע"ש. וכתב ציפה מראה (שם) לזכר, דהנה הכתוב אומר (שם) כתוב זאת זכרון בספר

אחר דור כל ענין המגילה שנאמרה
כבר צפיני, והדת נתנה בשושן.

ובזה נראה לזאר מאמרים (שבת ל):
אמר רב גידל אמר רב כל
תלמיד חכם שיושב לפני רבו, ואין
שפתותיו נוטפות מר [מרירות מחמת
אימה] תכוינה [מאש של גיהנם]
שנאמר (שיר ה-יג) שפתותיו שושנים
נוטפות מור עובר (מצין שפתותיו עולה
ריח טוב כריח שושנים, וכאילו מטיפות את
המור המתפשט. מנודות), אל תקרי מור
עובר, אלא מר עובר, אל תקרי
שושנים אלא ששוניס (שפתותיו של
השוניס תורה נריכות להיות נוטפות מרירות
מחמת אימה, ואם לא, עתידות הן להיות
עוזרים באש של גיהנם) ע"כ. ובמהרש"א
פירש 'שושנים' מלשון ששון ושמחה,
והכי קאמר קרא שפתותיו ששוניס
ושמחים צפני רבו, ודאי שתכוינה
שפתותיו ע"כ. וצערך (ערך טף)
משמע דמוסיף לדרוש עוד, עובר כמו
צוער בהיפוך אותיות, וכמו אל תקרי
מר עובר אלא מר צוער, וזהו כוונת
הדרשה של תכוינה.

והנה ידוע דבכל מקום הפשט
והדרש עולות בקנה אחד, ויש
לומר כי בגמרא שבת הניל דרשו קרא
זה על מתן תורה, לחייו (של ה')
כערוגת הבושם, שצכל דיבור נתמלא
כל העולם כולו בשמים, ושפתותיו
שושנים, היה זו ריח של שושנים, והיו

במוך העיר וזעק וגו' דהיינו צפני
ההמון, אבל הוא צעממותו ידע שפיר
כ"ל עכ"ל.

ולפי מה שנתבאר יש לומר, כי
הנדיקים הגדולים צעמדם צמתן
תורה, לא נסוגו אחר מגודל היראה,
אלא עמדו על מקומם לפני ה',
מוכנים למסירת נפש ממש לאהבת ה',
עד שהורך ה' להוציא מאונותיו בגן
עדן בשמים להשיב את נפשם.
ומהנדיקים הללו שהוצרכו לצשמים,
היה מרדכי ראש לצשמים, ולכן היה
הוא צדורו אותם היחיד ראש הדור
שנמסר רק אליו כל ענין המגילה
שנאמרה כבר צפיני, ורק לו נתגלה
כל ענין ימי הפורים וקריאת המגילה,
והיה לה' לשם לאות עולם לא יכרת,
זו מקרא מגילה וימי הפורים, דבר זה
נתגלה למרדכי ראש לצשמים.

ולכן מעטרים את הבית בשושנים
ופרחים, לזכור על מעלתן של
ישראל, שמאהבת קונם צמתן תורה,
ומגודל רעונם להדבק בה, לא נסוגו
אחר מיראתם ופחדם, עד שהוצרכו
לצשמים מגן עדן להשיב את רוחם.
ונרמו גם בקרא והדת ניתנה בשושן,
כי ענין הנם של פורים נתגלתה
בשושן, על ידי מרדכי ראש לשושנים,
שלא זו ממקומו צמתן תורה מהר
סיני, עד שהורך להשיב את נפשו
בשושנים, ולכן זכה שרק לו נמסר דור

לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה [שקיים שבועתו לשמור את התורה] ע"כ. וכאשר בא יום מתן תורתנו אנו מקריבין לה' מנחה חדשה, בשבועותיכם, מקבלים אנו על עצמינו להתזונן בהשני השבועות הללו שנשבענו לו, ולקבל על עצמינו מחדש לשמור את נפשינו בטהרה, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תורתנו באהבה.

ובמו שבמתן תורה הוצרכו מתחילה להכנה צפרישות, וביאתן להר סיני היתה צתשובה, והיו סופרין שבעה ימי נקיים, שבע שבועות תמימות תהיינה, כן הוא בכל שנה ושנה, צריכין הכנה לקבלת התורה מימי הפסח, וכל אחד זוכה לפי הכנתו. אמנם גם כאשר עומדים כבר בשעה האחרונה, יש לנו להתפלל ולבקש מתנת חנם מאת ה' שנוכל לקבל את התורה בשמחה. וכמו כן לבקש רחמים בזמן ימי חתונתנו שנוכה להארת התורה, להכיר גדול חשיבותה, ולקדש כל רגע פנוי לתורת ה', וכמאמרם (גדה ע:): מה יעשה אדם ויתחכם, יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו ע"ש.

ובזבא בשם הרה"ק מהר"ה מוידעטשויז זי"ע שזהו הרמו במשנה (אבות ג-בא) אם אין דרך ארץ אין תורה, דר"ך אר"ך בגמטריא

גם שונים, שהיה מעביר את ריח השמים ראשון ראשון לגן עדן. ולכל זה הוצרכו מחמת האימה והפחד מהדר גאון ה', שיגאה נפשם בכל דיבור ודיבור, ולא זוו עצמן ממקומן להחליש את יראתם, והוצרכו לבשמים להשיב את נפשם. ואם כן ממה שאנו רואים בזמן תורה 'שפתותיו שושנים', שקבלו התורה מאת ה' ציראה עד למסירת נפש שהוצרכו לשושנים, ממנו יש ללמוד שכל תלמיד חכם שישב לפני רבו צריכין שפתותיו להיות נוטפות מר מחמת אימת רבו.

ואמר הכתוב (במדבר כח-כו) וציוס הביכורים צהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם, מקרא קודש יהיה לכם. ונראה דקאי על שתי השבועות שכל אדם נשבע לה', חדא מה שאמרו חז"ל (יומא עג:): מושבע ועומד מהר סיני, שקיבלו ישראל את כל דברי התורה הזאת בשבועה (עיין סוטה לו:); וברש"י דברים כו-כו). וש"כ כאשר בא לעולם הזה בגופו, אמרו חז"ל (גדה ל:), משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע וכו', והוי יודע שהקצ"ה טהור ומשרתיו טהורים, ונשמה שנתן צך טהורה היא, אם אתה משמרה בטהרה מוטוב, ואם לאו הריני נוטלה ממך, שנאמר (ישעיה מה-כג) כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון, זה יום הלידה שנאמר (תהלים כד-ד) נקי כפים ובר לבב אשר

על המים, עבור המים של תורה ע"כ. ועל זה רמזו במאמרם (ויק"ר ט-ג) 'דרך ארץ' קדמה לתורה, שיש להקדים תפלה עבור הארת התורה. וכן יתן ה' שנוכל להתעלם באהבים ציוס חתונתינו וציוס שמחת לבנו לטובה, ויושפע לנו שפע התורה, אורך ימים צימינה ובשמאלה עושר וכבוד.

תפלה, רומזו על תפלה שזוכה לכתרה של תורה. וכ"ק אבא מארי ז"ל פירש בספרו ויאמר יהושע על תהלים, קול ה' על המים (תהלים כט-ג), כי מים רומזו לתורה, כמו שדרשו (מעניית ז). הכתוב הוא כל נמא לכו למים (ישעיה נה-א), ולזכות לתורה נריכין להתפלל. וזהו קול ה', שיתן קולו לה' בתפלה,

בקידושא רבא יום אי דשבועות תשעי"א לפ"ק

בארא פארק

וגראדה לבאר דמגודל ענותותו אמר זאת, בהקדם לפרש מה דאיתא גמרא (שבת פת). דרש ההוא גלילאה עליה דרז חסדא, צריך רחמנא דיהב אוריין תליתי [תורה נביאים וכתובים], לעס תליתי [כנהיג לויס וישראלים], על יד תליתי [משה תליתי לבטן, מרים אהרן ומשה] וכו' ע"ש. ויש לומר עוד כוונה במאמרם 'על יד תליתי', דאיתא בגמרא (קידושין לא). אמר רבי חנינא גדול מצווה ועושה, ממני שאינו מצווה ועושה ע"כ. וכתבו התוס' (שם) בטעמו, לפי שדואג ומצטער יותר פן יעבור, ממני שאינו מצווה שיש לו פת בסלו שאם ירצה יניח ע"כ. והיינו דהגם שמנד הסברא היה ראוי לומר דאינו מצווה גדול יותר, שמקיים מצות ה' מרצונו הטוב מצלי שיטובה עליו,

בגמרא (פסחים סח:) רב יוסף ציומא דעצרתא אמר, עבדי לי עגלא תלתא, אי לאו האי יומא דקא גריס, כמה יוסף איכא בשוקא ע"כ. ופירש רש"י אי לאו האי יומא, שלמדתי תורה ונתרוממתי, הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף, ומה ציני לצינם ע"כ. והמפרשים תמהו, הלח רב יוסף היה מופלג בענוה, וכדאיתא בגמרא (סוטה מט:) משמת רבי צטלה ענוה ויראת חטא, אמר ליה רב יוסף לתנא לא תייתי ענוה דאיכא אנא [שאני ענותן] ע"כ. ואיך השתבח עצמו ציוס מתן תורה, שהוא יותר צמעלה משאר צני אדם על ידי שנתרומם צתלמודו. גם מה שאמר אי לאו האי יומא דקא גריס', הוא ליה למימר אי לאו מתן תורה', כמה יוסף איכא בשוקא. ולמה היה מהדר על עגלא תלתא דייקא.

אף על פי כן יש מעלה יותר גדולה במצווה ועושה, שמנטער יותר בקיומו.

ולכאורה יש ממתן תורה שלשה ראיות על מעלת גדולת המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, דאיתא בגמרא (שבת פח.) אמר ריש לקיש מאי דכתיב (בראשית א-לא) ויהי ערב ויהי בקר יום השישי, ה"א יתירה למה לי [מאי שנא דכתיב ה' ציום גמר מעשה בראשית], מלמד שהתנה הקצ"ה עם מעשה בראשית ואמר להם, אם ישראל מקבלין את התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו וזוהו [השישי משמע השישי המיוחד במקום אחר, והוא שישי בסיון שניתנה בו תורה] ע"כ. ובתוס' (עבודה זרה ג. ד"ה יום השישי) הקשו, למאן דאמר (שבת פו.) דהוסיף משה יום אחד מדעתו, ובשצעה בסיון ניתנה תורה, מאי יום השישי. ותירצו ראויה לינתן בשישי אלא שהוסיף משה יום אחד מדעתו ע"כ.

ופירשו הכוונה על פי מה שכתב בקדושת לוי (לפסח) לבאר מאמרם, אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו (הגדה של פסח), דלכאורה מה תועלת היה לישראל אם קרבנו לפני הר סיני ולא קבלו את התורה. ופירש דכמו שאמרו על אצרהם אצינו שקיים כל התורה כולה עד שלא ניתנה (יומא כח.), שעל

ידי שהשלים אצרו, השיג כל אבר ואבר המצוה השייך אליה ברמ"ח אצרו ושס"ה גידיו, כמו כן ישראל בשעה שנתקרבנו לפני הר סיני פסקה זוהמתן (שבת קמו.), והשיגו כל התורה עד שלא ניתנה, וקיימו מיד כל התורה גם קודם שניתנה ע"כ. (וכעין זה בקדושת לוי לשבועות, וצליקוטיס). ולפי זה ציום שישי בסיון כבר קבלו התורה לקיימה כמי שאינו מצווה ועושה, ונתקיימה שפיר התנאי שהתנה במעשה בראשית, שקיבלו התורה ציום השישי. ומעתה אם אנו רואים, שאף על פי כן ירד ה' בזה סני סיני ציום השביעי ליתן התורה לישראל, כדי שיהיו מצווין ועושין, על כרחך דגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. ואם כן יש ראייה ממה שניתנה התורה 'בשצעה בסיון' דגדול המצווה ועושה.

וגם דהא אמרו חז"ל (שבת פח.) ויתמצבו בתחתית ההר (שמות יט-י), אמר רבי אצדימי מלמד שכפה עליהם הקצ"ה את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם ע"כ. והקשו בתוס' למה הוצרכו לכפיית ההר, הרי הקדימו כבר נעשה לנשמע ע"ש. ולפי מה שנתבאר שישראל השיגו התורה מעצמם, ואלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, על כן לא רצו לקבל את התורה, כי מסברא החילוניה הרי אצנו מצווה

נריכין לקבל את התורה, הלא אתם יכולים לקיים כל מצוות ה' במדריגת אהבה, כמי שאינו מצווה ועושה, שמראה בזה חציבותו למקום שעושה מעצמו ורצונו בלי ציווי. אך להיות שגדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה, על כן צרכנו לקבל את התורה, שיהיו מצווין ועושה. אמנם צריטצ"א ובנמוקי יוסף (קידושין לא.) כתבו הטעם, כי במצווה ועושה היצר הרע מתגבר עליו יותר להחטיאו, וקיום המצווה קשה לו יותר ע"ש. ועל כן אמר להם משה, כלום יצר הרע יש ביניכם, ולא שיך אכליכם לומר שגדול המצווה ועושה צפיל התגברות היצר הרע, שהרי אין לכם יצר הרע. לא כן בני ישראל שיש להם יצר הרע, להם עדיפא להיות מצווין ועושין. ומעתה ליכא טענת צר מיירא, שזהו רק משום ועשית הישר והטוב, אבל צקבלת התורה הרי טוב יותר לכם להיות אינם מצווין ועושין, ולבני ישראל טוב להיות מצווין ועושין. ואם כן למה אתם מונעין אותנו מלקבל התורה, הרי צכס עדיפא אינו מצווה ועושה, ולנו עדיפא מצווה ועושה, והוי כמדת קדום אס אתם מעכבין אותנו מלקבל התורה, לכן מיד הודו לו, ונתנו שיקבלו ישראל את התורה. ואם כן ממה שניתנה תורה לישראל ולא להמלאכים, גם כן יש ראייה דגדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה.

ועושה עדיף, והם משיגים כל התורה מעצמם, ויקיימוה כאינו מצווה, ולכן כפה עליהם הקצ"ה את ההר לקבל את התורה להיות מצווין ועושין. ואם כן גם מעצם תוספת כפיית ההר כגיגית על ישראל ציום שצעה צסיון יש ראייה דמצווה ועושה גדול יותר.

ועוד יש להציא ראייה שנית לזה, ממה דאיתא בגמרא (שם פח.): צשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקצ"ה, רצונו של עולם וכו' תנה הודך על השמים (מהלים ח-ג), אמר לו הקצ"ה למשה החזר להם תשובה וכו'. אמר להם יצר הרע יש ביניכם וכו', מיד הודו לו להקצ"ה ע"כ. ולכאורה יש להצין הלא גם המלאכים ידעו זאת שלא שיך צהם קיום רוב מצוות ה' בגשמיות, אלא רצו לקבל התורה צאופן ששיך אצל מלאכי מעלה, ואם כן מהו התשובה, כלום יצר הרע יש ציניכס. עוד יש להצין דמצואר צראש דוד להחיד"א (פ' צשלח) צשם המפרשים, דטענת המלאכים היתה, שמגיע התורה להם מכה דינא דצר מצרא, דדרשינן ליה מקרא (דצרים ו-יח) ועשית הישר והטוב (צצא מניעא קח.), וצמה קתר משה צדצריו את טענתם של המלאכים.

וגראדה דתשובת משה רצינו אל המלאכים היתה, למה אתם

שיהיו מצויים ועושין, ושפיר צריך
רחמנא דיהיב לן אורייתא.

והנה בגמרא (קידושין שם) אמרו,
אמר רב יוסף מריש הוה
אמינא, מאן דהוה אמרי לי הלכה
כרבי יהודה לאמר סומא פטור מן
המצות, עבידנא יומא טבא לרבנן,
דהא לא מפקדינא [שהיה סגי נהור],
והא עבידנא. השתא דשמעיתא להא
לאמר רבי חנינא גדול מצווה ועושה
ממי שאינו מצווה ועושה, אדרבה מאן
לאמר לי דאין הלכה כרבי יהודה
עבידנא יומא טבא לרבנן ע"כ. ומבואר
מזה דרב יוסף היה סומא, ולדעת רבי
יהודה היה אינו מצווה ועושה.

ובעתה יש לומר, כי רב יוסף
אמרו חז"ל (הוריות יד.)
שקראוהו בשם סיני, שהשנה וברייתא
סדורות לו כנתינתן מהר סיני ע"כ.
ואם כן היה מופלג מאד בתורתו
שכל תורת ה' בסיני היו צידו, וצקל
היה יכול לצוא לידי התנשאות
והתרוממות במעלת תלמודו. אבל
לאמיתו היה ענוותן גדול, עד שאמר
לא תחני ענה דאיכא אנא. ויש לומר
דסיבת ענותותו היתה, כי בהיות
שמצווה ועושה גדול יותר ממי שאינו
מצווה, והטעם כי יצרו מתגבר עליו
ביותר ומונעו מללמוד, ומי שאינו
מצווה אין היצר מתגבר עליו למונעו
מתורתו, על כן בהיות שרב יוסף

יעוד זה שלישיה, דהכחוז אומר,
וכל העם רואים את הקולות
ואת הלפידים (שמות כ-טו), וברש"י
מלמד שלא היה זהם אחד סומא
(מכילתא) ע"כ. וכן כתב רש"י על
הפסוק (שם יט-יא) כי ציוס השלישי
ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני,
מלמד שלא היה זהם סומא, שנתרפאו
כולם (מכילתא) ע"כ. ויש לומר בטעם
הדבר, דאיתא בגמרא (בבא קמא פז.)
סומא רבי יהודה פטורו מכל המצות
האמורות בתורה ע"ש. ואם כן
הסומים היו מקבלים את התורה רק
כמי שאינו מצווה ועושה, ובהיות כי
גדול המצווה ועושה, על כן נתרפאו
כל הסומים, כדי שיהיו מצויים
ועושים.

וזהו שדרש ההוא גלילאה, צריך
רחמנא דיהיב אוריין תליתאי
לעם תליתאי, ולכאורה יותר טוב היה
להיות אינם מצויין ועושין, שחשוכה
יותר שעושה מצד רצונו הטוב, ולמה
צריך רחמנא דיהיב לן אורייתא, על זה
אמר 'על יד תליתאי', יש שלשה
ראיות דמצווה ועושה גדול יותר, חדא
ממה שניתנה תורה בכפיה בשבעה
בסיון, אחר שכבר השיגו התורה
בששה בסיון. ושנית ממה שנתן
התורה לישראל ולא להמלאכים, כי
בישראל שיש להם יצר הרע, מצווה
ועושה גדול יותר. ושלישית ממה
שנתרפאו הסומים לקבלת התורה, כדי

אינו מצווה ועושה, ושנית גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה.

ובזוה צא רב יוסף למדריגת ענותנותו שלא יתרומם בגדול תורתו יותר על שאר בני אדם, כי להם יש יצר הרע המונע ולי אין יצר המונע, על כן נתעליתי בתורתך, ואי לאו האי יומא דקא גריס, היו כמה גדולים בתורה כמותי בשוקא, וכמה יוסף איכא בשוקא, ועבדו לי עגלא תלמא על שמחתו שלא יוכל להכשל בהתנשאות. ולכן אמר רב יוסף עבדו לי 'עגלא תלמא' דייקא, להורות על השלשה ראיות שיש ממתן תורה שגדול המצווה ועושה, ואין לו להתנשאות בתורה. וגם אמר להציא עגל, לרמוז על המלאכים, אשר כף רגליהם ככף רגל עגל (יחזקאל א-ז), וממה שלא ניתנה תורה למלאכים אלא לבני ישראל, גם מזה יש ראייה חותכת דחשיבות העבודה הוא רק במצווה ועושה, שיש יצר הרע המונע, ואף על פי כן ישראל עושים רצון קונס. וזאת הייתה שמחתו שתורתו הוא צענוה ושפלות רוח צלי התנשאות.

הוא סגי נהור, אין יצרו מונעו מללמוד תורה מתרי טעמא, חדא דלרבי יהודה הוא פטור מן המצוות, ואין יצרו מתגבר עליו. ועוד דאמרנו חז"ל (סוטה ט). דאין יצר הרע שולט אלא צמה שעניו רואת ע"ש. ואם כן צומא נחלש כח היצר הרע. ולכן רב יוסף שהיה סומא, אין לו מניעה מללמוד מנד יצרו, ולכן נתעלה כל כך בתורתו, ואם גם לאחרים לא היה יצרא גדול, היו כמה יוסף בשוקא, גדולים בתורתם כמותו.

אך מי גילה לנו רז זה שמצווה ועושה יש לו יצר הרע גדול יותר, הרי אנו למדים זאת ממתן תורה, שניתנה בשביעי הגם שזכו להשגה מעצמם בששין, וכל זה כדי שיהיו ישראל מצווין ועושין, שיכנס בהם כח היצר ויצטרכו להתגבר עליה. ומי גילה לנו דסומא הוי אינו מצווה ועושה, הרי גם זה למדנו ממתן תורה, דהאי יומא קא גריס שנתרפאו כל הסומים, כדי שיהיו מצווין ועושין, דסומא פטור מכל המצוות כדעת רבי יהודה. ואם כן האי יומא גריס לנו ללמוד שתי דברים, חדא דסומא הוי

נעילת החג שבועות תשע"א לפ"ק
בארא פארק

שלא תשכח את הדברים האלה אשר
ראו עיניך, הוא בשביל 'אשר ילמדון
ליראה אותי כל הימים', לזכור כי
לימוד התורה וקיום מצוותיה אי אפשר
בקלות ראש, אלא בכובד ראש באימה
וביראה כמו שקבלנו אותה. וכמו כן
צריכין פרישה מטומאה, ולטהר עצמו
מן החטאים, כמו שהיתה צאיני, כי
לרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי
ותשא צריתי עלי פיך.

וב'שנה הוסיף עוד יום אחד מדעתו
(שנת פז.), והכוונה כי צני
ישראל היו מלוכלכים מהחטא ונפגמים
מטומאת מצרים, וכמו שהורכך
להזיזם משכו ידיכם מעבודה זרה,
ודבר זה השאיר פגם על נפשם, לא
כן משה רבינו שלא היה צמרים.
ובזהות שכל נשמות ישראל היו כלולים
בנשמתו, על כן הוסיף להם יום אחד,
אשר ציוס הוא ישפיע עליהם מגודל
השגתו, וכדרך הצדיקים שמעלים את
הדבוקים אליהם, שיתעלו צני ישראל
קודם מתן תורה בהשגתו הנפלאה
בעבודת קונו. וזהו שאמרו על משה
שהוסיף לישראל 'יום אחד מדעתו',
שיהיה להם השגה נפלאה כרוממות
דעתו, והוא יום 'אחד', יום של השגת
אחדות הצורא צ"ה, וככה יהיו מוכנים
לקבלת התורה.

רק השמר לך ושמור נפשך מאד,
פן תשכח את הדברים אשר ראו
עיניך וגו', יום אשר עמדת לפני ה'
אלקיך בחורב וגו', אשר ילמדון
ליראה אותי כל הימים, ואת צניהם
ילמדון (דברים ד-ט). וכתב צרמב"ן
שם, שלא די לנו צמה שזכור את כל
דברי התורה הזאת לקיימם, אלא יש
מצות עשה ומצות לא תעשה שלא
תשכח 'מעמד הר סיני' מכל הדברים
אשר ראו עיניך שם, ולהודיע לכל
זרענו מדור לדור כל מה שהיה שם
צראה וצשמיעה וכו' ע"ש. וכתב
צמגן אברהם (או"ח סימן ס' סק"ב)
בשם האר"י ז"ל, שבכל יום כשאומר
בברכות קריאת שמע, 'וצנו צחרת
מכל עם ולשון', יזכור מעמד הר
סיני ע"ש.

ובזה נכלל גם כן באיזה הכנה
דרבה עמדנו לקבל את
התורה, שנסיעתן מרפידים היתה
בתשובה, וציאתן להר סיני בתשובה
(רש"י שמות יט-ב), ושזב צא אחריו
מצות הגבלה ופרישה, לקבל את
התורה בצורה, ועמידתם בהר היה
באימה וציראה וצרתת וציעה (ברכות
כג.), ורש"י שם דכתיב וירא העם
וינועו וגו' (כ-טו). והיינו דסיים
הכתוב, כי הקיפה שאני מזהיר אותך

וכו'. ואמר לה רב חסדא טרחי לה צוודתא [תכריכין צידה לדרך מתים], ולא מתה. ומשני ההוא ללא הדרא בה שפיר (שלא חזרה בתשובתה כראוי), ומשום הכי לא מתה ע"כ. הרי לנו כי השב צאמת ממניות מיית.

ובתב צחמס סופר (פ' עקב מג:)
שמעתי מפי מורי הפלג"ה
ז"ל, דלכן על כל דיבור שיצא מפי
הקצ"ה יצאה נשמתו, דכיון דהיו
אדוקים בעבודה זרה צמנרים, ועכשיו
פירשו ממניות, וכל הפורש ממניות
מיית ודפת"ח. ואם כן צהכרח היה
שימותו, שכן הוא גזירת המלך, אלא
שוב עשה חסד עמהם והחיה אותם
בטל של תחיה.

גב יש לומר, שהרי אמרו חז"ל (יומא
פא.) שרבי ישמעאל היה דורש ד'
חלוקי כפרה, ותשובה עם כל אחד
ואחד, ויש חטאים שצריכין גם
ליסורים, ויש שאין כח לא בתשובה
לחלות ולא ציום הכפורים לכפר ולא
ציסורין למרק, אלא כולן תולין ומייתה
ממרקת ע"ש. והיינו דהגם דתשובה
מכפרת על כל החטאים, מכל מקום
כדי למרק את החטא ולזכך את הגוף
צריכין לעבור לער המיתה. על כן
רצה ה' שישראל צקבלתם את התורה
יהיו מזוככין מכל חטא, ומייתה
ממרקת, על כן יצאה נשמתו על כל
דיבור ודיבור.

ואיתא בגמרא (שבת פח:) אמר רבי
יהושע בן לוי, כל דיבור
ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא,
ימתה נשמתו של ישראל שנאמר (שיר
ה-ו) נפשי יצאה בדברו, ומאחר
שמדיבור ראשון יצאה נשמתו, דיבור
שני היאך קיבלו, הוריד טל שעמיד
להחיות בו מתים והחיה אותם, שנאמר
(תהלים סה-י) גשם נדבות תניף אלקים,
נחלתך ונלחה אתה כוננתה ע"כ. ויש
להבין דאחר שהיה הדבר על ידי נס
שהוצרך הקצ"ה להחיות מתים, יותר
היה לו לעשות נס שלא יצא נשמתו
כלל, וכמו שהיה צמשה רבינו שהוא
עמד בדבר, וכמו שהיה גם צקריעת
ים סוף שאמרו חז"ל ראתה שפחה על
הים מה שלא ראה יחזקאל בנבואה,
ולמה הוצרך לעשות נס כזה שימותו
ואחר כך להחזיר את נשמתו.

וגראה דאיתא בגמרא (עבודה זרה
י.) כל צחיה לא ישובו, ולא
ישיגו אורחות חיים (משלי ז-ט). ופרוץ
וכי מאחר שלא שצו היכן ישיגו. ומשני
הכי קאמר, כל צחיה לא ישובו [כל
המשתמדים לעבודה זרה, אחר שנאבקו
צמינות, אינם שצין], ואם ישובו, לא
ישיגו אורחות חיים, למימרא דכל
הפורש ממניות מיית [ממהרין למות
מתוך צרה וכפיית יצרים, (וצרש"י שצעין
יעקב הוסיף) או גזירת מלך עליהם
למות]. ופרוץ הא ההיא דאתאי לקמיה
דרב חסדא [לקבל דין ולשוב בתשובה]

וייש' לומר עוד, כי באמת כל הנשמות עמדו על הר סיני לקבל את התורה, וכמו שאמרו במדרש רבה (שמות כח-ו) משה אומר להם לישראל, כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום, ואת אשר איננו פה עמנו היום (דברים כט-ד), עמנו 'עומד' היום אין כתיב כאן אלא עמנו היום, אלו הנשמות העתידות להבראות שאין בהם ממש שלא נאמרה בהם עמידה וכו' ע"ש. והנה אותן שעמדו רק נשמותיהן שמה, הרי נשמה שנתת בי טהורה היא, ונתדבקה בנפשם כל דיבור ודיבור מאת ה', עד שלא יוכלו להתפרד מתורת ה' לעולם. אך אותו הדור של יוצאי מצרים שעמדו שם בגופם, אשר עמם חומר הגוף הוא מסך המצדיל לקדושה וטהרה ודביקות, ולא עוד אלא שכבר נפגם ונתלכלך עוד מטומאת מצרים, הרי זה מחיצה של צרול צינס לנשמתם, שלא יוכלו דברי ה' ליכנס בהם לתוך תוכם, על כן עשה ה' עמהם חסד להפריד ולנתק מהם גופם העכור, ועל כל דיבור ודיבור נפרד הגוף מנשמתם, ונפשי יאחה בדיבורו, שעל כל דיבור יתה נשמתו, ובאופן זה יכלה הנשמה לקבל קדושת התורה בלי שום מסך המצדיל.

גם יש לומר שרצה הקצ"ה להורות לנו איך צריכין לקבל על עצמו עול תורה, לסלק מעצמו כל עניי

תענוגי הגוף, וכמאמרם (אבות ו-ד) כך היא דרכה של תורה, פת צמלח תאכל ומים צמורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי נער תחיה, ובתורה אתה עמל. ולהלן (ו-ו) בקניני התורה, צמיעוט תענוג צמיעוט שינה. ועל זה דרשו חז"ל (ברכות סג:) זאת התורה אדם כי ימות באהל (במדבר יט-ד), אמר ריש לקיש מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא צמי שממית עצמו עליה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל, ע"כ. וכעין זה דרשו (גיטין טו:) כי עליך הורגנו כל היום (תהלים מד-ג), אלו תלמידי חכמים שממיתין עצמן על דברי תורה עי"ש. והיינו שמוותרין על כל עניי גופם עבור התורה.

וייש' לומר כי התלמידי חכמים מנדדות שינה מעיניהן כדי לעסוק בתורה, וכמו שאמר הכתוב (תהלים קכז-ב) שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת [צעלי האומניות המשכימים ומאחרים למלאכתם, ומתפרנסים בצעבון וציגיעה בלחם העצבים של טורח] כן יתן [הקצ"ה פרנסה] לידיו שנה [למי שמנדד שנת מעיניו בצביל לעסוק בתורה] ע"כ. והיינו שהתלמידי חכמים עוסקים בתורה כל עוד שיכולים להעניס עיניהם, ורק כאשר כלו כוחותיהם הם נותנים שינה לעיניהם. והנה השינה היא אחד מששים צמיחה (ברכות טו:),

הגליון בשם רבינו מנחם חסיד ז"ל, דוצבות לשון זבות, דמתרגמינן זבה דייבא (ויקרא טו-יט), כלומר שפתותיו זבות כאדם הישן ונוטף ריר מפיו עכ"ל. דהכוונה הוא כי בשעה שאומרים שמועה מפיו לאחר פטירתו, הרי זה מעין בחינת תחיית המתים, ודליקים במיתתן קרויין חיים (ברכות יח.), ובמדריגה ושעה כזו יחשבו כן באמת, ולכן שפיר דייק בלישניה 'שפתותיו זבות כמו אדם הישן ונוטף ריר מפיו', שזהו מעין ושורש תחיה שהוא בא מתלמיד חכם הישן וריר נוטף מפיו ע"ש.

ע"ז כל פנים מצוהר, להטל של תחיה הוא מהרוק היוצא מפיהן של תלמידי חכמים, כאשר עוסקין בתורה עד אפיקת הכוחות ומתנמיים. ואם כן אותן הממיתין עצמם על דברי תורה, לא רק שלא יחלשו וימותו על ידי תורתם, אלא הם מייצרים בזה טל של תחיה לחיי נחיים, לא רק לעצמם, אלא זוכין להחיות גם שאר המתים בטל היוצא מפיהם, ועל זה רמזו חז"ל (כתובות קיא:) כי טל אורות טלך (ישעיה כו-יט), כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו, והיינו שבתורתו מייצר הטל של תחיה. [ועיין שמן ראש בראשית ח"ט דף ק"ו].

והגה הכתוב אומר, אחת דבר אלוקים שמים זו שמעתי, כי

ואין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה, שלומד עד כלות כוחו שנופל השניה עליו שזהו בחי' מיתה.

ו"כ על כל דיבור יצאה נשמתן, להורות לבני ישראל על קבלת עול התורה שצריכה להיות על דרך שימות עצמו באהלה של תורה. ולא יחוש שעל ידי זה יחלש גופו וכוחו, כי אז יבוא טל של תחיה מלמעלה להחיות את נפשו, ורפאות תהי לשריך ושקוי לעצמותיך (משלי ג-ח), וגדולה תורה שנותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא שנאמר (משלי ד-כב) כי חיים הם למוצאייהם ולכל בשרו מרפא (אבות ו-י).

ובבואר צפייט (מוסף יום א' דראש השנה) אטומים להחיות בטללי שנה, וכתב צפירוש מעשה אורג שם בשם רבינו יחיאל מפאריז ז"ל, דכשהתלמידים לומדים וישנים על הספר, ריר היוצא מפיהם, הקדוש צרוך הוא משמרו, ועושהו טל להחיות מתי הארץ ע"ש [ובספר ידו בכל (לבעל שבט מוסר ז"ל) פ' תולדות, כתב כן בשם המקובלים ע"ש]. ובספרי דברי תורה (מהדורא ג' אות ד') כתב לבאר בזה מאמרו (בכורות לא:) אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה, שפתותיו דוצבות בקצר ע"כ. וכתב בשיטה מקובצת על

עוז לאלקים, ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו (מהלים סג-יג), ונראה דאיתא בגמרא (שבת פו:): ת"ר בששי בחדש ניתנו עשרת הדברות לישראל, רבי יוסי אומר בשצעה זו. אמר רבא דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל, כתיב הכא (שמות כ-ה) זכור את יום השבת לקדשו, וכתיב התם (שם יג-ג) ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה, מה להלן בעצמו של יום [זכור את היום הזה, בעצמו של יום הזכירה דיציאת מצרים נאמר להו כדכתיב הזה], אף כאן בעצמו של יום [הזכירה לשבת, נאמר להן זכור את יום השבת לקדשו]. כי פליגי בקציעא דירחא, רבי יוסי סבר בחד בשבא איקבע ירחא, ומשה הוסיף יום אחד מדעתו וניתנה תורה בשצעה בחדש, ורבנן סברי בתרי בשבא איקבע ירחא וכו', וניתנה תורה בששי בחדש ע"ש.

יום ניתנה, כדי לחלוק כבוד למשה. והיינו דאמרין (ברכות כ:): זכור ושמור כדיבור אחד נאמרה, כי בתחלה עלה במחשבה לומר שמור, ועל ידי שהוסיף משה יום אחד מדעתו הוצרך לשנות ולומר זכור, ולכן כדיבור אחד נאמרו, וסיים עלה שזה כפתור ופרח ע"ש. וכן כתב גם בעבודת ישראל (סוף פרשת יתרו).

וְדַבְרֵי זֶה 'שְׁמור' נאמרה מדעת הגבורה, ו'זכור' נאמרה מפני השינוי של משה שהוסיף יום אחד מדעתו, וראה ה' להורות שחציבין עליו דברי סופרים כינה של תורה, על כן שניהם כדיבור אחד נאמרו להורות על גדול כמו של משה רבינו, שהקב"ה מחשיב דבריו כמו דברי עצמו, גם כאשר משה מדעתו יסמור דבריו של מקום באופנים שהותר לו.

וְהַגִּידָה הכתוב אומר, ויהי קול השופר הולך וחזק מאד, משה ידבר והאלקים יענו בקול (שמות יט-יט). ולכאורה צריך היה הכתוב לומר 'משה דבר והאלקים ענה בקול', בלשון עבר. וכתב בספר הדרש והעיון, כי זהו שמה הוסיף יום אחד לימי ההכנה, והשם יתברך הסכים לכו, ואמנם השכינה נתגלתה אך ציום השלישי, וזה הוכח כוחה של תורה שבעל פה, שתקנתם של חכמים נעשית תורה. יוצא איפוא, שקול השופר אשר נשמע רק

ובתב צפני יהושע שם, דלפי זה שה' רצה שיקבלו ישראל את התורה ציום השישי, ורק על ידי שהוסיף משה יום אחד מדעתו, ניתנה תורה ציום השבת, ואם כן לפי מה שחשב ה' ליתן התורה, היה לו לומר רק 'שמור' את יום השבת, ולא 'זכור' את יום השבת, כיון שאינו בעצמו של יום, ורק לאחר שהסכים ה' לדעת משה ליתנה בשבת הוצרך לומר 'זכור', משום הך גזירה שיה, דבעצמו של

כמעשהו. ויש לומר כי משה רבינו מתואר בשם 'איש', וכמו שכתב רש"י וישתחו וישק לו וישאלו איש לרעהו לשלום (שמות יח-ז), איני יודע מי השתחוה למי, כשהוא אומר איש לרעהו, מי הקרוי איש, זה משה, שנאמר (במדבר יג-ג) והאיש משה (מכילתא) ע"כ. וכן דרשו בגמרא (ברכות מד:) איש זה משה ע"ש. וזה מחסדי ה', ממדת חסידותו, כי אתה תשלם 'לאיש', שהוא משלים ומכוון דברי משה שנקרא איש, שהם חסודים 'כמעשהו', כמעשה עצמו של ה', שהרי דחה מתן תורה כפי רצונו, והשווה זכור לשמור כדיבור אחד, דברי ה' עם דברי משה יחד. [ונתעוררתי דתיבת כמעשהו, אותיות כמעשה ו', והיינו כי הגם שהוסיף משה יום אחד מדעתו, ונתינת התורה היתה ציוס ז', מכל מקום חסודה לו יתצרך כנתינת התורה כפי רצון ה' ציוס ו'].

וסיים הכתוב פן תשכח וגו' 'יום' אשר עמדת לפני ה' חלקיך בחורב, היינו שתצונו באיזה יום עמדת בחורב, לא עמדת צמעמד הנבחר ציוס שישי ציוס שחשב הקב"ה לתת לנו את התורה, רק עמדת לפני ה' ציוס השביעי, ציוס שהוסיף משה מדעתו, ולימד לנו ה' בזה שיש להכניע ולצטל דעתנו לדעת משה רבינו, וזה ללמד צא 'ליראה

ציוס השלישי, הכריז ואמר, כי לתמיד ולדורי דורות כאשר 'משה ידבר', כלומר מנהיג הדור המסמל את משה ידבר את דברו, 'הא ידוע לכל, כי 'האלקים יענונו צקול', שזהו קול האלקים והסכמתו נתונה על זה ע"כ.

ואם כן יש לנו שני ראיות חותכות מאת ה' על חציבותו לדברי סופרים, חדא שאיחר יום מתן תורה מיום ו' ליום ז', כפי מה שהוסיף משה יום אחד מדעתו. ולא עוד אלא ששינה עבור זה קדר דיבורו צמנות שבת, ותחת שמור אמר זכור, ולא עוד אלא שהזכירם כדיבור אחת, להורות לנו עד כמה דברי משה חציבים עליו.

ובזה נבא אל המכוון, אחת דבר אלקים, באחת מעשרת הדברות דיבר ה' דיבור אחת, מלות שבת, אבל שמים זו שמעתי, כי זכור ושמור כדיבור אחת נאמרה, ושמעתי שמים יחד. ושמים 'זו' שמעתי נוטריקון ז'כור ו'שמור. — ולא עוד אלא שגם ע"ס מתן תורה, אשר פעם 'אחת' נתגלה לצני ישראל ו'דיבר אלקים' אליהם, שמים 'זו' שמעתי, שרצה ה' ליחס ציוס ו' ושינה אותם משה ליום ז'. וזה מלמד אותנו, אם 'כי עוז לאלקים', ומי יאמר לו מה תעשה, הלא הכל בידו הוא, מכל מקום לך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש

פני ה' ריקס, שלא יתכן לראות את פני ה' ולצאת משם צידים ריקניות. ועל זה מצטיח לנו הכתוב, כי בעלותך לראות את פני ה', 'לא יחמוד איש את ארצך', לא יחמוד עוד לעניי ארציים, להרבות הון ועושר, אלא חמדת לבו תהיה בעסק עבודת קונו.

והנה אם כי מפני חטאינו גלינו מארצנו, אולם הארה מעין זה נתעורר גם לדורות עולם בכל חג, שכל אחד מרגיש בנפשו התעלות צימי החג, וכעבור ימי החג נריך האדם להגיע למדרגת לא יחמוד איש את ארצך, לא להתאוות לעניי ארציות, אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אצנים טובים ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד, רק מה שקנה לעצמו צימי חייו, לימוד התורה וקיום מצותיה, וצניו ודורותיו אחריו שהולכים בדרכי ה', זהו קנינו לעולמים.

ובריך רחמנא דיהיב לן אוריין תליתאי (שבת פח.), שעניי התורה הקדושה נחלקה לשלשה ענינים, שעל שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים (אצות א-ב), כדי שיוכל כל אחד לפי תכונת נפשו לזכות גם הוא להיות מעמודי העולם. אם לא זכה לישיב באהלה של תורה, יש לפניו עוד שני עמודים של עבודה וגמילות חסדים. ואם לא זכה להון ועושר להיות גומל

אותי כל הימים, יצאו ימי עיקבתא דמשיחא, ימים קשים שינטרכו להתאמן מאד שלא ימעדו אשוריו וללכת בדרכי התורה, אזי אלו שיצטלו דעתם לחכמי הדורות ויתדבקו בהם, וישמעו בקול הורים ומורים, הם יזכו לגדל ולחנך את צניהם אחריהם בדרך הישר והטוב, זאת צניהם ילמדו' בדרך ה'.

והנה בזמן שבית המקדש היה קיים, נטווינו שלש פעמים יראה כל זוכר את פני ה' אלוקיך, ואמר הכתוב ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך לראות את פני ה' אלוקיך שלש פעמים בשנה (שמות לד-כד). ונראה הכוונה כי טירדות העולם הזה מטרידין דעתו של האדם, שאינו חושב על תכליתו מהו חובתו בעולמו, שהוא לא נמצא כאן בעולם עבור חיי הגשמיים להרבות הון, אלא התקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס לטרקלין, להשלים נפשו בתורה וצממות. אמנם צבא מועדי קודש, זמן של התעלות, וציתר שאת צעת צואו לבית ה' לראות וליראות עם קונו, ורואה גדול עולם עבודת כהנים משרתי ה' באימה וציראה, שאין להם שום נחלה בארץ, אלא ה' הוא נחלתם, אז מתעורר גם הוא לעבודת קונו, לחטוף עוד מנזה ועוד מנזה בהעולם העובר, ולהכין מזון נפשו לעולם הנצחי. וכמו שאמר הכתוב (דברים טו-טז) ולא יראה את

שיש לו עתה ולשוב זאת אתו עמו
לאהלו, ולהתנהג בציתו בצאתו מצב
שהיה עומד בו צעת קבלת התורה.

ויש לומר עוד, שובו 'לכם' לאהליכם,
כי ההון והכסף שיש לו לא
ישארו צידו לעולם, ומה שיש לו אינו
שלו, קנין שאינו שלו למה הוא לו,
ורק מה שעוסק בקיום מצות ה' זהו
נכחי, וזה ישאר שלו לעולמי עד, ועל
דרך שפירש צנינה לעמים, ואיש את
קדשיו לו יהיו, איש אשר יתן לכהן לו
יהיה (במדבר ה-י), כי לא הממון
שנמצא ברשותם שלהם הוא, אלא מה
שמשתמש בהם לדברי קדושה הוא
נשאר קנינו של האדם למיתות, ואיש
את קדשיו לו יהיו, ואיש אשר יתן
לכהן, מה שנותן לכהני ה', לו יהיה
ע"כ. וזהו שובו 'לכם' לאהליכם, לא
תשובו לחמוד את הארציות שיש
ברשותכם, שזהו באמת אינו שלכם, אלא
לחמוד מצות ומעשים טובים, שזהו קנין
שלו לנצח, ורק את קדשיו לו יהיו.

ואבור הכתוב 'אשר ילמדון ליראה
אותי וגו' זאת צנייהם
ילמדון, והיינו שיתנהג באופן כזו
שיהיה בעצמו סמל ודוגמא לבניו
אחריו, וילמוד עצמו ליראה את ה'
באופן שצנייהם ילמדון, הן בלימוד
תורה ועבודת התפלה, והן בישרות
משא ומתן באמונה, עד שהרואים
ילמדו ממנו לידע הדרך אשר ילכו

חסד בממונו, יוכל לגמול חסד בגופו.
ומכל שכן עמוד העבודה, איזהו
עבודה שכלב הוא אומר זו תפלה
(מענית ב.), לזה יוכל לזכות כל מי שיש
לו פה ולשון, להרבות בשירות
ותשכחות בתפלה ובאמירת תהלים.
וראה הקצ"ה לזכות את ישראל, לפיכך
הרבה להם תורה ומצוות (מכות כג.),
כדי שכל פנה ופנה שהוא פונה, יוכל
למצוא בו מצות רבות לקיימם.

ובעסק פרנסתו שטרוד בו רוב
היום, יש מאות מצות
לקיימם בכל שעה ורגע, לזוהר במשא
ומתן באמונה, מגול ואונאה ושקר
וגניבת דעת וכו', בשמירת העינים
ובשמירת המחשבה על הדרך וכו'. ועל
זה דייק הכתוב צמתן תורה, ליראה
אותו כל הימים אשר הם חיים 'על
האדמה', ליראה את ה' בעוסקו
צעניני גשמיים, ולקיים בכל דרכיך
דעהו (משלי ג-ו), שיהיה כוונתו לשמים
באכילה ושתיה ושינה ומשא ומתן.

ולבן אחר מתן תורה ניתן למשה
ציווי ה', לך אמור להם שובו
לכם לאהליכם (דברים ה-כו), ומתאמרא
בפי העולם, שהקצ"ה אומר לישראל.
לא די צמה שקיבלו את התורה צהר
סיני בהתרוממות הנפש, אלא נריך
להמשיך קדושה זו גם גם בתוך
הצית, ולהתנהג תמיד בדרכי התורה
וביראה, וכל אחד יקח ההתרוממות

אמרונו היום צפינו שאחר מתן תורה היו צ' מלאכים מלוים כל איש ישראל שקיבל עליו את התורה, ובהיות אשר כל דבר נחקק בזמן, גם כעת מלוים אותנו מלאכי מעלה, והם מסייעים צדינו שנוכל להתנהג בדרכי התורה והקדושה, וזהו עבודתנו צימים אלו צימות הקיץ אשר הנסיונות גדולים מאוד, נריך כל אחד להגדיר עצמו ולעשות סייג לתורה שלא יכשל בפגעי הזמן. ולפעמים נוסעים למקומות אשר אין רוח חכמים נוחה, ועוד לוקחים הילדים עמם, ותחת ללמד את הבנים להשמר בקדושה, מחנכין אותם בשנות ילדותם בדברים אסורים. ואף בנסיעה לקאנטרי יש לבחור סביבה של תורה, והרבה חצרותא עושה להשפיע על האדם לטוב ולרע.

וכאשר ילמדון האצות ליראה אותי כל הימים, אזי יצא זה שגם צניהם ילמדון. קשה מאוד היום לחנך דורות כשרים, הנסיונות עזומים מאוד, וצימי הנעורים קשה עוד יותר, וכלים הטכנולוגיים מעצירין מחשבתו ולבו של אדם מתורה ועבודת ה', ומדברים אלו כעת גם מהכלים הכשרים, אשר בדור הקדום היה ראש הילד שקוע בלימודיו בחדר, וכהיום מלא הראש צענינים שונים, אשר גם צעת שיושב כבר ללמוד, אין הראש מרוכו בתלמודו, וזהו חורבן גדול שנתהוה לאחרונה. ונריך כל אחד לדקדק בתוך ביתו שיהא מתנהג בדרך הקדושה, ולרחק מהילדים הגישה לכלים, גם מאלו הכשרים וואס עם איז אויסגעהאלטען.

ונסיים צמה שאמרו חז"ל (שבת פט.) הר פארן (דברים לג-ז), שפרו ורבו עליה ישראל, וברש"י דכל אחד נתעברה אשתו וזכר צמנות שובו לכס לאהליכם ע"כ. וגם כעת בכל שנה ושנה יש סגולת צרכה זו להפקד כל אחד בצרעא חייל וקיימא. וברכת הבנים היינו רק צנים שמתנהגים הדרך התורה, צנים שראויים להקרא בני א-ל חי, ועל דרך שפירשו (שמואל א א-ג), ויהי לפנינה ילדים ולחנה אין ילדים, והיינו שהבנים של פנינה לא התנהגו בדרך הישר, ולחנה לא היו נחשבים צנים כאלו לילדים.

ומב"ל שכן להזהר מנסיון הדור שלנו, כלי האינטערנעט ובלעקצערי וכל שום ותניכא דאית להו, אשר אין שום היתר בעולם להסתובב בכלי זו צלי פילטער, ועל זה אנוחנו יהודים, וקבלנו התורה, לא קבלנו התורה להיות כגויי הארצות, אנוחנו עם קדוש לה', ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי. הקצ"ה מבקש מאתנו ליראה אותי כל הימים, ומה ה' שואל ממך כי אם ליראה, ואם אין יראת ה' אין כלום, וכמאמרם (שבת ג.) אם יראת ה' היא אונרו אין, ואי לא לא.

הפורים. ועל כן אמר ליהודים הימה אורה זו תורה, אמר לשון עזר לרמוז על יום מתן תורה, אשר זה גרמה לששון זו מילה ציוס הפורים, ועמה צעת הנס נכפלה עוד השמחה צישועתן של ישראל צימי אסתר.

ובה יתן ה' שנתצרך כולנו בכל מילי דמיטב, וצרכות התורה יליו אותנו כל השנה כולה, ולהתצרך צאורך ימים צימינה וצשמאלה עושר וכבוד, וציצאת צן דוד צמהרה צימינו אמן.

ושמעתי לצאר דעל זה אמר הכתוב (אסתר ח-טו) ליהודים היה אורה ושמחה וששון ויקר, ודרשו חז"ל (מגילה טו:) אורה זו תורה, וכן הוא אומר (משלי ו-כג) כי נר מלוא ותורה אור, ששון זו מילה, וכן הוא אומר (תהלים קיט-קצב) שש אנכי על אמרתך ע"כ. דהכוונה הוא, דציוס מתן תורה ז' סיון נפקדו כל ישראל צצן זכר, ואס כן יום לידתם לתשעה חדשים הוא יום ז' אדר, וכניסתם לצרית מילה הימה ציוס ט"ו אדר, יום

בברקי אבות פרשת בהעלותך תשע"א לפ"ק

ביש לומר דהנה צפרשתנו סיפרה התורה שמרים נענשה כשדיברה על משה רבינו, והנה מרים מלורעת כשגג וגו', ויאמר ה' אל משה וגו' תסגר שצעת ימים מחוץ למחנה (י"ג-י). וצגמרא (וצחים קג.) מרים מי הסגירה, אס תאמר משה הסגירה, משה זר הוא, ואין זר רואה את הנגעים. ואס תאמר אהרן הסגירה, אהרן קרוב הוא, ואין קרוב רואה את הנגעים. אלא כבוד גדול חלק לה הקצ"ה למרים אותה שעה, אני כהן ואני מסגירה, אני חולטה ואני פוטר ע"כ. והקשה צמהרש"א למה לגבי משה כתצה הגמרא שהיה זר ואינו רואה את הנגעים, ולגבי אהרן אמרו שהיה קרוב,

במשנה (אבות ה-ה) משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וכו' ע"כ. ולכאורה זיל קרי ציה רב הוא, שמשה עלה אל ההר וקיבל התורה מאת ה', וצעת פטירתו נאמר לו, קח לך את יהושע צן נון, איש אשר רוח צו, וסמכת את ידך עליו (צמדבר כג-יח), ומה קא משמע לן התנא צמאמרו. — גס מה שאמר משה קיבל תורה 'מסיני' צריך ציאור, הלא כל ישראל קיבלו התורה מסיני, אלא משה קיבלו מפי ה' צסיני, ואנו קבלנו התורה מפי משה צסיני, וצמה נתייחד קבלת התורה צסיני למשה יותר משאר ישראל.

ואין קרוב רואה את הנגעים, והלא גם משה היה קרוב כמו אהרן, והוא היה למימר משה ואהרן קרובים הם, ואין קרוב רואה את הנגעים. וכתב דהגמרא אמרה את האמת שמשה היה זר ע"ש.

ובמאיר עיני חכמים (מהדו"ק סימן י"ח) כתב ליישב, דלכאורה

יש לתמוה, מה זכך שאהרן היה קרוב, והלא קיימא לן (יבמות כג.) גר שנתגייר כתינוק שנוול דמי, וצטלה קירבתו לקרוביו, ואם כן הלא אהרן ומרים נתגייירו צעת קצלת התורה (עיין יבמות מו.), ושזב לא היו קרובים, ויכול היה אהרן להסגירה. אולם יש ליישב לפי מה שכתב המהר"ל בגור אריה (פרשת וישב), שצשעת מתן תורה לא שייך דין גר שנתגייר כתינוק שנוול, כי אין אומרים דין זה אלא במי שנתגייר מרצונו הטוב, אבל אם כפאוהו להתגייר אינו נחשב כקטן שנוול. ואם כן מיושב, שהרי על הגאמר (שמות יט-י) ויתיצבו בתחתית ההר, דרשו חז"ל (שבת פת.) שכפה עליהם הר כגיגית, ואם כן היתה הגירות צעל כרחם, ועל כן לא אומרים לגביהם גר שנתגייר כתינוק שנוול ולא צטלה הקירבה, ומוזן מדוע אמרה הגמרא שאהרן היה קרוב, ועל כן לא יכול היה לראות את נגעה של מרים.

א"ל שכל זה הוא רק לגבי אהרן, שהיה תחת ההר עם כל בני

ישראל, אולם משה רבינו הלא היה אז על ההר (שם יט-כ), וקיבל תורה מסיני שלא על ידי כפייה, ולגביו אכן נאמר דין גר שנתגייר כתינוק שנוול, ואם כן צטלה קירבתו למרים, ומאז זה יכול היה לראות את נגעה, ומשום כך לגבי משה אמרה הגמרא שאף הוא לא יכול היה לראות את נגעה, אולם מטעם אחר משום שהיה זר ואין זר רואה את הנגעים ע"כ. ולפי זה שונה היה משה רבינו מכל ישראל צעת קצלת התורה, שכולם התייצבו בתחתית ההר לקבל התורה, אבל 'משה קיבל תורה מסיני', צעמדו על הר סיני סמוך וגראה להשכינה.

ונתעוררתי שדברים אלו מתאימים

עם מה שכתוב צדעת זקנים מצעלי תוספות צפרשתנו (אות כז), ויגד למשה אלדד ומידד מתנבאים צמחנה (יא-כז). אלדד ומידד אחי משה היו, כי כשניתנה תורה ונאסרו על העריות פירשו כולם שנאמר וישמע משה את העם צוכה למשפחותיו (יא-ג), ודרשינן על עסקי משפחותיו (שבת קל.). וגם עמרם אחי משה פירש מיוכבד דודתו שהיתה אשתו, ונשא אשה אחרת והוליד ממנה אלדד ומידד, אלדד אל דוד, מידד מי דוד, כלומר חילוף דוד ע"כ. הרי לנו כי דור המדבר צקצלת התורה לא נאמרה בהם גר שנתגייר כקטן שנוול, ונאסרו צעריות שנישאו להם קודם מתן תורה.

יושב, או נכנס לאהלו ומתכסה מעינייהם, ואיך אמרו שהצטוה זו צמשה היה לגנאי, הא מצוה לעמוד מלפניו מלא עין.

ויש לומר דמצינו צעדת קרח שנקאלו על משה ועל אהרן ואמרו, רב לכם, כי כל העדה כולם קדושים וצחוכס ה', ומדוע תתנשאו על קהל ה' (צמדנר טו-יג). וברש"י רב לכם, הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדולה, כי כל העדה כולם קדושים, כולם שמעו דברים צסיני מפי הגבורה, ומדוע תתנשאו על קהל ה' ע"כ. וצריך ציאור, וכי לא ידעו גדולתו של משה, שכולם לא שמעו מאת ה' רק אנכי ולא יהיה לך, ותורה לזה לנו משה מורשה (דברים לג-ד), שאר התרי"ח מצוות מפי משה שמענו (מכות כג:), וכל התורה כולה למדו ישראל מפי משה, ומשה הוא רבם המובהק שכל תורתם ממנו, ומהו התציעה שכל העדה כולם קדושים, כולם שמעו מפי ה'.

וצראה לאיתא צספרי (מטות צ) משה נתנצח צכה אמר ה' כחנות הלילה (שמות יא-ד), והנציאים נתנצחו צכה אמר ה', מוסקי עליהם משה שנתנצח צלשון זה הדבר (רש"י צמדנר ל-ב). ופירשו המפרשים כי משה רצינו זכה שהשכינה היתה מדברת מתוך גרונו (וזה"ק ח"ג ז. רלב.), ולכן

(ועיין צזה צמשך חכמה דברים ה-כו). — וכתב שם שוב, ומנאיתי קונטרס מרצי עמרס שהוצא מרצי הלל שהיה מארץ ישראל, אני הלל ראייתי קצר אלדד ומידד והיה כתוב עליהם, אלדד ומידד אחי אהרן מן האב ולא מן האם ע"כ. דקדקו לכתוב 'אחי אהרן' ולא אחי משה, כי משה כקטן שולד דמי, ואין לו אחוה עמהם].

צוד יש לומר דהנה הכתוב אומר, והיה כנאח משה אל האהל, יקומו כל העם, ונצבו איש פתח אהלו, והציטו אחרי משה עד צואו האהלה (שמות לג-ח). וצירושלמי (צכורים ג-ג) פליגי תרי אמוראי, חד אמר לשבח וחד אמר לגנאי, מאן דאמר לשבח מחמי צדיקה ומזכי, ומאן דאמר לגנאי, חזי שקיה, חזי כרעיה, אכיל מן יהודאי, כל מדלילה מן יהודאי ע"כ. וצאמת צגמרא (קידושין לג:) דרשו מקרא זה, דבעת שהנשיא עובר עומדים מלפניו מלא עין, ואין יושצין עד שישב הוא צמקומו, שנאמר והציטו אחרי משה עד צואו האהלה ע"כ. והיינו דצכתם חכם אינו מחוייב לעמוד מלפניו רק כשמגיע לתוך ד' אמותיו, וכיון שעבר מלפניו יושב, וצנשיא עומד משיראנו מלא עיניו, ואין יושצין עד שישב הוא צמקומו או מתכסה מעיניו, ודין רבו מובהק כמו דין נשיא. ואם כן משה רצינו מדינא היו מחוייבים לקום מלפניו עד שיראנו

שאר הנביאים שמסרו רק מה שדיבר ה', היתה נבואתם זכה אמר ה', אבל משה שהשכינה עממה מדברת מתוך גרונו, על כן מוסף עליהם משה שהתנבא ב'זה הדבר', שהם דברי ה' עצמו. ואמרו חז"ל (חולין קלט.) משה מן התורה מנין, שנאמר (בראשית ו-ג) בשגם הוא זשר [בשגם בגמטריא משה, וכתיב שם והיו ימיו מאה ועשרים שנה, וכך היה חיי משה, כלומר עתיד לבא בשגם משה מן הנולדים, וכן ימיו] ע"כ. ואם כן בקרא זה רמוז שורשו של משה. ועל כן נרמז שמו בתיבת 'בשגם', כי היא נוטריקון ש"כינה מ'דברת ב'תוך ג'רונו.

וביארגו במקום אחר מה שאמר יתרו למשה, מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם, מדוע אתה יושב לצדך, וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב, ויאמר משה לחותנו כי יבא אלי העם לדרוש אלקים וגו' (שמות יח-טו), והכוונה כי יתרו תמה למה כל העם עומד ומנפה לדבר רק עם משה, וכי חסרים חכמים בישראל, שכאשר הם נריכים לאיזה דבר, שיוכלו גם אחרים לקדר נרכיהם. ועל זה אמר לו משה, כי הוא שונה במעלתו מכל העם, כי יבא אלי העם לדרוש 'אלקים', כאשר אני משיב להם הם שומעים קול אלקים של השכינה שמדברת מתוך גרוני, וזוהי המה

סמוכים ובטוחים כי הולכים על הדרך הנכון והראוי, לא כן בשאר הזקנים, אין שומעים קול אלקים, וחוששים אולי לא כוון בדבריו לדעת עליון.

ומעתה יש לומר כי היו צבני ישראל אנשים שלא החשיבו את משה לרבן של ישראל, כי אין הם לומדים מפיו של משה אלא מפיו ה', ומשה הוא רק הכלי אשר על דרכו יוצא קול ה', ועל דרך מי ששומע ולומד מטע"פ, שאין הכלי ההוא רצו אלא הקול היוצא על ידו. וזהו שאמרו רב לכם, גדולה יותר מדאי לקחתם לעצמכם, כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', כל התורה שיש בתוכם הוא מקול ה' עצמו, שהשכינה מדברת מתוך גרונו, וכולם לומדים מה' עצמו כמותכם, ומדוע תתנשאו על קהל ה'. ואנשים הללו באמת לא כיבדוהו כרצם מובהק, לקום לפניו עד מלא עיניו, אלא הביטו אחרי משה לגנאי.

אבל באמת הכתוב אומר, משה ידבר והאלקים יענו בקול (שמות יט-יט), ופירש רש"י כשהיה משה מדבר ומשמיע הדברות לישראל, הקדוש ברוך הוא מסייעו לתת בו כח להיות קולו מגביר ונשמע, והאלקים יענו על דבר הקול ע"כ. ואם כן כשלימד משה תורה לישראל היה זה דיבורו של משה, אלא שהקב"ה מסייעו, והשכינה מוסיפה בקולו של

למה שאמר לו הנביא] וכו', מיתחו צידי שמים. ובגמרא תני תנא קמיה דרב חסדא הכובש את נבואתו לוקה. ופריך עלה מאן מתרי ציה, אמר רבי חזריה נביאי. ופריך מנא ידעי, אמר רבי דכתיב (עמוס ג-1) כי לא יעשה ה' חלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. ופריך ודלמא הדרא ציה [פמליא של מעלה, וניחס על הרעה, והם אינם יודעים, והיאך מתרינן זו התראת ספק]. ומשני אם איתא דהדרי ציה, אודועי הוו מודעי לכולהו נביאי ע"ש. הרי לנו כי נבואה שנאמרה לנביא אחד, מתגלה הדבר ההוא לכל הנביאים, וכולם משיגים שנאמרה נבואה זו לנביא ההוא.

ובחיד"א (בפרשמינו) כתב שם המהרי"ט לפרש דברי מרים ואהרן, הרק אך צמשה דיבר ה' הלא גם צנו דיבר (יב-ג), דכיון שכל הנביאים שומעים אמירת הנבואה לאותו הנביא שנאמרה אליו וכנ"ל, על כן טענו מרים ואהרן, שלו היה כדברי משה רבינו ששמע כן מפי הגבורה, הלא גם צנו דיבר, ראו לומר הלא גם אנחנו נביאי ה', ואיך לא שמענו שאמר לו כן השי"ת, ועל כרחק שאין דבריו ששמע כן מהשי"ת נכונים. והשיב להם השי"ת שנבואת משה רבינו שאני, ואותה אין שומעין שאר הנביאים, כי פה אל פה אדבר צו ותמונת ה' יציט וגו', שמשה רבינו

משה, אבל עיקר התורה מפי ה' נאמרה רק למשה, ומשה קיבל תורה מסיני, והוא המלמד תורה אחר כך לעם ישראל. וזהו שדייקו, שלא כל ישראל קיבל התורה מפי ה' שנתגלה בסיני, אלא רק משה קיבל תורה מסיני, והוא מסרה ליהושע, וכל ישראל המה תלמידיו של משה שלמדס תורה.

אמנם יש להצין למה אמר 'ומסרה' ליהושע, ולא אמר 'ולמדה' ליהושע, שהרי התורה אינה כחפץ הנמסר מיד ליד, אלא מלמדיו אותה לאחרים. ועוד למה לא נאמר גם ביהושע 'ומסרה לזקנים'. ונראה דהכתוב אומר ביהושע, כאשר צוה ה' את משה עבדו, כן צוה משה את יהושע, וכן עשה יהושע, לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה (יהושע יא-10). ואיתא בירושלמי (פאה א-א) מכל אשר צוה אותו משה אין כתוב כאן, אלא את אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא שמע מפי רבו הסכימה דעתו כמו שאמר למשה בסיני ע"כ. ויש להצין איך זכה יהושע לכיון לכל אשר צוה ה' את משה, גם כאשר לא שמע מפי רבו.

ונראה דאיתא צמשה (סנהדרין פט). הכובש נבואתו [שלא אמרה, כגון יונה בן אמת], והמוותר על דברי הנביא [המפקירם, שלא חשש

יודע מעצמך, ועל כרחך עתה משתנה
עליך סדרי זראשית ודפח"ח. (והארכנו
זוה בפרקי אבות פ' נשא תש"ע לפ"ק)

הרי לנו כי בשעה שנתגלה נבואת
ה' למשה, זכה גם יהושע
לשמוע הנבואה ההוא שה' דיבר
למשה, ומשה היה הכלי שעל ידו
נמשכה הנבואה גם ליהושע, וזוה
השיג כל התורה כולה כמו שנתגלה
למשה. ועל כן אמר עליו הכתוב, שלא
הסיר יהושע מכל אשר נזר ה' את
משה, מכל אשר נזר אותו משה אין
כתוב כאן, אלא אפילו דברים שעדיין
לא אמר לו רבו הסכימה דעתו כמו
שאמר למשה בסיני דייקא.

ואם כן ליהושע לא הוצרך משה
ללמד, אלא תיכף בשעה שקיבל
משה תורה מסיני, מסרה ליהושע,
כמו המריק מכלי אל כלי, עצרה
הנבואה גם ליהושע. אמנם זאת הייתה
רק אצל יהושע, אבל יהושע לזקנים
לא נאמרה זו מסירה, כי הוצרך
ללמדם את התורה כולה שנמסר לו
ממשה רבינו.

אך חכתי יש להבין בלשון המשנה,
משה קיבל תורה מסיני ומסרה
ליהושע, הלא מסר התורה לכל ישראל,
והן אמת שהנהגת הדור נמסרה
ממשה רק ליהושע, אבל התורה
שקיבל מסיני הרי לימדה לכל ישראל.

היה מסתכל באספקלריא מאירה, וכל
הנביאים באספקלריא שאינה מאירה,
וכיון שכן לא היה זיכלתם לשמוע
נבואת משה רבינו ע"ה ע"ש.

ואיתא במדרש רבה (דברים ט-טו) הן
קרבו ימין למות, קרא את
יהושע (לא-יד), אמר לפניו רבש"ע
יטול יהושע ארכי שלי ואהא חי. אמר
הקדוש ברוך הוא עשה לו כדרך
שהוא עושה לך. מיד השכים משה
והלך לביתו של יהושע, נתיירא יהושע
ואמר משה רבי הוא אצלי, יאלו
להלך, הלך משה לשמאלו של יהושע,
נכנסו לאהל מועד, ירד עמוד הענן
והפסיק ציניהם. משנסתלק עמוד הענן
הלך משה אצל יהושע ואמר מה אמר
לך הדיבור, אמר לו יהושע, כשהיה
הדיבור נגלה עליך יודע הייתי מה
מדבר עמך. אותה שעה לעק משה
ואמר משה מיתות ולא קנאה אחת.
ושלמה מפרשה (שיר ח-ו) כי עזה
כמות אהבה קשה כשאלו קנאה, אהבה
שאהב משה ליהושע ומה שקינא משה
ביהושע ע"כ. וידוע זוה פירוש הגר"א
ז"ל (הוצא בתורת משה פ' וילך בשמו).

אמנם בספר מכתבי תורה לבעל
האמרי אמת ז"ל (סימן יט) כתב זוה
בשם חכם אחד לפרש, שיהושע אמר
הדבר למשה בניחותא, כשהיה הדיבור
נגלה עליך יודע הייתי מה מדבר
עמך, כי הנגלה לנביא אחד נודע גם
לנביאים אחרים, ואיך יתכן שאין אתה

זאת זכרון בספר, כחוב זאת מה שכתוב כאן וצמסנה תורה, זכרון מה שכתוב צנציאים, בספר מה שכתוב צמגילה ע"כ. הרי חזינן דקריאת המגילה ניתנה למשה.

ובן הוא צירושלמי (מגילה א-ה) שמגילת אסתר נמסרה למשה מסיני, והיתה מקובלת אלכלס איש מפי איש, ונמסרה מדור לדור ע"ש. וכתב ציפה מראה (סס) לצאר, דהנה הכתוב אומר (סס) כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע, דקשה הלשון ושים באזני, דמורה שילחוש לו באזניו דרך סוד נסתר מהמון, והלא כל התורה שכתב ושבעל פה למד משה עם כל ישראל. אבל הענין הוא, דבאמת דצימי מרדכי ואסתר היו צריכים לתשובה גדולה, וכמאמר רז"ל (מגילה יב.) מפני מה נתחייבו ישראל שבאותו הדור כליה, וכאשר באמת עשו כל ישראל שבדור ההוא תשובה שלימה ותיקנו מה שפגמו. והנה אם היה נגלה ונתפרסם מקודם נפילת המן הלא הצורר ותשועתם וכל המעשה מראש ועד סוף, בודאי מורא לא היה עולה על ראשם מגזירת המן, וממילא לא היה סיבה המציאם לעשות תשובה. לזה נסתר מהמון מצות קריאת המגילה בשעת מתן תורה, ולא נמסר רק למשה לצדו והוא מסרה ליהושע, וכן כל ראש הדור מסר זה בדרך סוד לראש הדור שלאחריו עד מרדכי.

ונראה דלכאורה יש להצין עוד, דאיתא צמדש (ויק"ר כג-א) אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו, כולן נאמרו למשה מסיני, שנאמר (קהלת א-י) יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא, חצירו משיב עליו כבר היה לעולמים ע"ש. וזה פשוט שמה שלימדו ה' מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, בודאי לא נמסר לצני ישראל עד בוא הזמן שהתלמיד חידשו, ואם כן כאשר קיבל משה תורה מסיני, היה מצורף בזה גם חלקי תורה שלא נמסרו לדורות, אלא כל תלמיד ותיק עתיד לחדש זאת מעצמו, ואיך אמרו בכלל, משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע.

וצראה, דהנה ציטת משה (פ' תרומה אות ה') כתב דבעל הלכות גדולות (בהקדמה) מונה מצות קריאת המגילה בתוך שאר המצות שניתנו למשה מסיני, והנה הרמב"ם בספר המצות (בשורש הראשון) השיג על הבעל הלכות גדולות בזה, דאיך יתכן קריאתה להנתן בסיני, הלא כל ענין מעשה אחשורוש והמן לא היה רק אחר החורבן בית ראשון אשר מזה נמשך קריאת המגילה, ובזמן נתינת התורה צמעמד הנבחר עוד לא נעשה ולא נשמע מהנס הלזה. והנה הרמב"ן ז"ל תירץ דברי הבעל הלכות גדולות, והציא ראייה מהגמרא (מגילה ז.) מה דדרשו על הפסוק (שמות יז-יד) כתוב

התורה כולה, גם מה שנחגלה לו כל מה שתלמיד ותיק עמיד לחדש, וכל מה ש'משה קיבל תורה מסיני מסרה ליהושע', אבל יהושע לוקנים לא מסר הכל, אלא כל מה שצריכין לדורות, אבל מה שתלמיד ותיק עמיד לחדש בכל דור ודור באמת לא נמסרה להזקנים, רק עכס התורה שנוגע לדורות עולם.

והיינו כתוב זאת וגו' בספר, מה שכתוב במגילה, ושים באזני יהושע באזני דייקא עכ"ל. (ודברנו מזה בחג השבועות העל"ט).

ובעתה יש לומר, דלא רק מגילת אסתר מסר משה ליהושע, וממנו נמסרה דור אחר דור לראשי דורות, אלא ליהושע גילה באמת כל

בסעודה שלישית פרישת בהעלותך תשע"א לפ"ק

א'דוני' שלא מצינו בשאר מקום שקראו בתואר זה. — ויאמר לו משה המקנא אתה לי, וברש"י כמו בשבילי ע"ש, ויש להבין למה אמר לי' ולא בשבילי. גם מה שהאריך ומי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם, שסיוס הכתוב מיותר, דהא ידעינן מהותו של נביא, שה' נותן את רוחו עליו.

ובתחלה נקדים לבאר מה שאמר הכתוב 'המה בכחוצים', דאיתא בגמרא (ברכות נו.) הרואה הספד בחלום, מן השמים חסו עליו ופדאוהו, והני מילי בכחוצא [שראה תיבת הספד כתובה, דמשמע חס עליו ופדאוהו] ע"כ. והיינו דאות ה' מתחלפת באות ח', ואנו קורין אותה ח"ס פ"ד, שחסו עליו ופדאוהו.

וישארנו שני אנשים במחנה שם האחד אלדד ושם השני מידד, ותנח עליהם הרוח והמה בכחוצים ולא ילאו האלה, ויתנבאו במחנה וגו', ויען יהושע וגו' אדוני משה כללם, ויאמר לו משה המקנא אתה לי, ומי יתן כל עם ה' נביאים, כי יתן ה' את רוחו עליהם (יא-כו). ובגמרא (סנהדרין יז.) שהיו אומרים משה מת יהושע מכניס ישראל לארץ ע"ש. ובצעל הטורים כתב לרמוז, אלדד ומידד מתנבאים במחנה (יא-כו), מתנבאים קרי ציה מת נביאים ע"כ. ויש לדקדק על דברי יהושע שאמר אדוני משה כללם, מה הוי להו למיעצד אם נחגלה להם נבואה זו, והלא כובש נבואתו חייב מיתה צידי שמים (סנהדרין פט.). ועוד למה קרא למשה בתואר

(בצא צמרא יד:) אחחולי צפורענותא לא מתחליין, ואיך התחילה נבואתם של אלדד ומידד צמילי דפורענותא, משה מת ויהושע מכניס. אך הענין הוא דאיתא בגמרא (סס) סדרן של כתובים, רות וספר תהלים איוב וכו' [רות קדמה צימי שפוט השופטים, תהלים דוד אמר, והוא קדם לאיוב]. ופריך ולמאן דאמר איוב צימי משה היה, ליקדמיה לאיוב צרישא, ומשני אחחולי פורענותא לא מתחליין. ופריך רות נמי פורענותא הוה [רעב וגלות ומיתת אלימלך וצניו], ומשני פורענותא דאית ליה אחרית [סוף הפורענות נהפך לאחרית ותקוה שינא דוד משם], דאמר רבי יוחנן למה נקרא שמה רות, שינא ממנה דוד שריוהו להקצ"ה צשירות וצתשצחות ע"ש. הרי לנו כי פורענות שיש לה אחרית, לא הוי כפורענות, כיון דהיא לתכלית הטוב והאחרית שצא אחריה.

ודג"ה משה רבינו אוהב ישראל היה, ומוכן היה לוותר ולמסור נפשו על טובתן, ומצואר בדברי חז"ל שני טעמים על מה שמת משה צמדבר ולא זכה להכנס לארץ, הטעם הא' איתא צמדרש רבה (ואמתן צ-ט) אמר ליה הקצ"ה למשה, אם אתה נקצר כאן אללן, צוכותך הן צאין עמך. אמר רבי לוי למה הדבר דומה, לאחד שנתפזרו מעותיו צמקום אפילה, אמר אם אומר אני האירו לי שאקבץ

וציאורו הוא, שכל דבר שצא צכתב צאותיות יש לחלף ולסדר ולשנות סדר האותיות לצירופים שונים, וכמו כן צכל גזירה מן השמים שצא צכתיבת אותיות, כגון נג"ע יש להחליפם לאותיות ענ"ג, וצ"ה מתהפכת לצ"ה ר. (וידוע מה שפירשו צזה הכתוב (תהלים לג-יח) עין ה' אל יראיו וגו', עיין צנין דוד פ' לך אמת נג). אצל אם רואה מחזה הספד צפועל, שלא צכתב, אין מקום לצרפה לטובה, ואו לא רומזת החלום שחסו מן השמים ופדאוהו.

ובצתה יש לומר דנבואה זו נאמרה לאלדד ומידד צכתב, שהראו להם אותיות 'משה מת ויהושע מכניס', והמה 'צכתובים', לראות הנבואה הזאת צתיבות צכתב, ואם כן יש מקום לשנות הצירופים לטובה, ועל כן אמר יהושע, אדוני משה כללם, למנוע ולכלות הנבואה ההוא, ולשנות הצירופים לטובה. ותיבות 'משה מת', יש לצרפם 'משה חס', וכמו שכתב צחתם סופר צפרשתינו (נ:) דאילו ככנס משה לארץ ישראל לא היה מת וחי לעולם ע"ש, והיה נשאר משה חס, ולא שולט צו מיתה.

עוד יש לומר, דלכאורה יש להצין לאיזה צורך הודיע ה' להם נבואה זו כעת, עוד קודם מעשה המרגלים וחטא מי מריצה, הלא די לצרה צשעתה. ועוד הא אמרו חז"ל

מעותי אין צריה משגחת עלי, מה עשה נטל זהוב אחד והשליך בתוכם, והתחיל נווח ואומר האירו לי זהוב אחד היה לי ונפל ממני כאן, והאירו לו, מה עשה, משנטל את זהוב אמר להם צחייכם המתינו לי שאלקט את המעות וליקטן, צוכות זהוב נתלקטו המעות, כך אמר ליה הקב"ה למשה, אם נקצר את אלנן צמדבר, הן צאין צוכותך ואתה צא צראשם, שנאמר (דברים לג-כט) ויתא ראשי עם עכ"ד. מצואר מזה כי על כן הוצרך משה רבינו ע"ה להשאר צמדבר, כדי להביא דור המדבר עמו לארץ ישראל לעמיד צעת התחיה.

שמתחילין כתובים צספר רות, אם כי יש צה פורענותא, ולא מתחילין צספר חיוב שקדמה לה, צצביל שאיוב הוא פורענות לצד, ורות הוא פורענותא שיש לה אחרית. ולכן כאשר צא לאלדד ומידד נצואה זו שמשה מת, הרי יכולים להקשות הא מתחילי פורענותא לא מתחילין, על כן אמר יזהמה צכתובים, שזה דומה לכתובים שמתחילין צרות צצביל שיש לה אחרית, וגם נצואה זו יש לה אחרית לטובתן של ישראל, שהוא טובתו ותשוקתו של משה.

ובוערתה יש לומר דלכן צא נצואה זו לאלדד ומידד כעת, כדי שלא ינטער משה על מיתתו צמדבר, שלא זכה להכנס לארץ ישראל, שזה לפורענותו, על כן תחלת נצואתם של אלדד ומידד היתה נצואה זו, והרי מתחילי פורענותא לא מתחילין, אלא על כרחך דיש לפורענות זו אחרית טובה, ולכן היתה תחלת נצואתם צזה, ומזה יתיישב דעתו של משה צמיתתו צעבר הירדן, שפורעניות זו יש לה אחרית ולא נחשבת לפורענות.

ובזה יש לפרש הכתוב, וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון (כי שם צנחלתו, חלקת שדה קצורת מחוקק, והוא משה (סוטה יג:). רש"י), ויתא ראשי עם וגו' (דברים לג-כא). והיינו ממה שראה כי 'ראשית' הנצואה של אלדד

וצוד מצינו טעם שהוצרך משה להשאר צמדבר, דחילו היה נכנס לארץ ישראל וצונה את צית המקדש, לא היה צית המקדש חרב לעולם, דלא שלטו האיזים צמעשה ידיו של משה (סוטה יא). והיתה ח"ו החימה נחכת על ישראל, מה שאין כן עכשיו שלא נצנה צית המקדש על ידי משה, שפך הקב"ה חמתו על עמים ואצנים והותיר שארית ישראל לפליטה (ילקוט תהלים מזמור עט).

ואם כן הפורענות של משה יש צה אחרית, ולא הוי פורענותא, ושפיר התחילה נצואתם של אלדד ומידד נצואה זו, כי היא פורענותא שיש לה אחרית. וזה דומה למה

והתלמיד לרבו, והבן לאבותיו, אבל לכולם יש מעמד ויד גם לעצמם, אלא שהם מכניעים עצמם להגדולים מהם. לא כן הכנעת העבד להאדון, היא ההכנעה היותר גדולה, שאין לו שום מעמד לעצמו כלל, עד שיזדו כיד רבו (גיטין עו:), ואין לו שום זכיה לעצמו, וכל פעולותיו משועבדים ליד רבו. ויהושע רצה להדגיש כעת שאין לו שום תשוקה לקיום נצואה זו שיהושע מכניס, כי הוא בטל כל כולו למשה, עד שאין לו מציאות לעצמו כלל, דוגמת העבד לרבו, ועל כן קראו בשם התואר 'אדוני' משה.

ובאשר ראה משה, שיהושע יוצא מגדרו להיות מורה לרבו כדת מה לעשות, שאין זה מדרכו של יהושע, אלא על כרחך שיהושע חושש כי משה רבינו יהיה עליו קנאה על גדולתו שממלא את מקומו, ועל כן לשך רוחו של משה, מוסר נפשו כדיבורו להורות לפני רבו, ולהראותו שלילות חפצו בנצואה זו. ועל זה אמר לו משה 'המקנא אתה לי', אתה עושה לי לצעל מקנא, שאתה חושש שיש לי קנאה עליך, ואתה צריך להרגיע אותי, לא מיבעיא שעליך אין לי קנאה כלל, כי בכל אדם מתקנא חוץ מצנו ותלמידו (סנהדרין קה:), אלא גם על אחרים לא הייתי מתקנא, ומי יתן כל עם ה' נציאים כי יתן ה' את רוחו עליהם, אני נכנע כל כולו תחת

ומידד המה 'לו', שמשה ימות בעבר הירדן, והלא אתחולי פורענותא לא מתחלינן, ועל כרחך שמיחה זו יש לה אחרית טובה, 'ויתא ראשי עס', בזכותו יצאו לתחיה כל מתי מדבר, והוא יצא אתו עמו כל הדור ההוא, ושפיר יש לו אחרית.

והנה צאור החיים הק' (יא-כח) כתב, ו"ל צריך לדעת על מי סמך יהושע להורות לפני רבו, ומה גם להורותו כה וכה תעשה, וזה מהורות. ורבותינו ז"ל (עירובין סג.) אמרו כל דמותיב מלה קדם רביה אזיל צלא ולד שנאמר ויען יהושע וגו'. ואפשר לתת טעם למעשה יהושע על פי דבריהם ז"ל שאמרו ו"ל ומה נצואה אמרו, משה מת יהושע מכניס, לזה כששמע יהושע הדברים צחר לדבר לפני רבו, כדי שיגלה דעתו כי מאוסים הדברים אללו ואומריהם, וכי שקר צפיהם, צזה שלל החשד כי יחפון הוא צדברים הנאמרים למעלתו, וגילה ההפכיות צרצונו. ואולי שרמזו צאומרו אדוני משה, שאינו חפץ היות הוא אדון אלא היות לו אדוני משה, לשלול הרצון צנאמר כי ימות משה והוא יכניס עכל"ק.

ונראה להוסיף ללכן קראו כעת בשם התואר 'אדוני משה', כי יש כמה סוגים ומדריגות בהכנעת אדם לחצירו, דוגמת העם להמלך,

קוני, ומקבל הכל באהבה, וגדולתי ומיתתי שוין אללי, כי האיש משה עניו מאד מכל האדם.

והארריך בלשונו, ומי יתן כל עם ה' נביאים 'כי יתן ה' את רוחו עליהם', ויש לומר על פי מה ששמעתי מדודי הגה"צ בעל בית הלחמי ז"ל, דאיתא ציטאסיהו המלך, וילך חלקיהו הכהן וגו' אל חולדה הנביאה (מלכים ב כג-ד). ופריך בגמרא (מגילה יד:) ויאשיהו גופיה היכי שציק ירמיה [שעמד משנת י"ג ליאשיהו] וקא משדר לה לחולדה. אמר רבי שילא מפני שהנשים רחמניות הן ע"כ. וכתב צמארש"א דאינו נראה דלכך שדר לה, דרחמניות הן ותתנצח לו לטובה, וכי משום דרחמניות הן משנה נביאותה מרעה לטובה, ואם היה ירא שירמיה יתנצח לו לרעה, גם היא ודאי תאמר כן. אלא יש לומר דרחמניות הן, ותבקש עליהן רחמים לשנות מרעה לטובה ע"כ.

אבנם בספר צאר מים חיים (פ' בלק פסוק ח) כתב דהענין הוא, כי צאמת ודאי אשר אין נביא רשאי לחדש דבר מעצמו בנביאות הקצ"ה להוסיף או לגרוע. רק הוא כדרך המשל המשקה אשר תסגן ועוברת דרך הכלי. אז אם הכלי יש לה מתיקות בעצם, גם המשקה העוברת בתוכה מקבל מעט מתיקות

אף אם המשקה אינו מתוק כל כך. וכן להיפוך אם הכלי מר הוא או עפוף, יקבל המשקה מעט מרירות לתוכה אף אם המשקה הוא מתוק בעצם. וכן בנצואת ה' יתצרך, כיון שהיא עוברת צפה הנביא, אז אם הנביא הוא רך לבב ורחמן בעצם, גם הנצואה מקבלת רחמנות, ויורדת בחסד ואהבה ורחמים. וח"ו אם הנביא אינו רך לבב כל כך בטבעו, ונמצא בו אכזריות, גם הנצואה מקבלת מדה אכזריות ויורדת בגבורה ודין.

ועל כן קדוש ה' ירמיה הנביא שמנינו צו אכזריות לעוברי רגונו יתצרך עבור קנאתו הגדולה בה, לאמור ח"ו ימחו על קדושת שמך, כמו שמנינו לו בקללתו לאנשי עננות (ירמיה יא-בא), לא חפץ הקצ"ה להעביר הנצואה דרך פיהו כי אם על ידי חולדה הרחמנית בעצם, שצמתק לשונה יומתק הנצואה קנת שתרד בחסד וברחמים. וכן היה אלל בלעם הרשע, עין רעה ואכזרי לאוהבי ה' זרע אברהם עבדו, סבור בדעתו כי אף שלא יוכל לשנות את דבר ה' קטן או גדול, רק כיון שיעבור הנצואה דרך פיהו, יתאכזר על ישראל בלשונו, שתרד הנצואה צדין להרע להם וכו' ע"ש.

ולכן בשעה שהקצ"ה צוחר בצדיקי ישראל שהמה יהיו נביאים,

דרכיו ולדבקה בו, וזרש"י מה הוא רחום אתה תהא רחום, הוא גומל חסדים ואתה תגמול חסדים (ספרי יא-כג) ע"ש. ומי שיש בו מדות הללו, לו מתאים להיות נביא ה', להמתיק את דברי הנביאות לטובה. והנה צבני ישראל הלא ישנם טבעיים שונים, ואין מדת החסד ורחמים של אחד דומה לחזירו, ואם אין הוא מהנביאים 'טובים' לא כדאי שיהיה נביא, על כן אמר משה, מי יתן כל עם ה' נביאים, אצל מתחלה יתן ה' את רוחו עליהם, שיהיו רחמנים וגומלי חסדים, להיות שורה עליהם רוח ה' צמדותיהם, ואז מי יתן כל עם ה' נביאים.

הקצ"ה מחזיר אחר אופן האנשים שהמה בטבעם רכי הלצצ ורחמנים וגומלי חסדים, כדי שצדיצורם יומתק גם הדברים הכבזשים שהמה לריכים לדבר. וזהו שאנו אומרים אשר צחר צנציאים טובים, צנציאים כאלו שהמה טובים בטבעם, ורנה צדצריהם הנאמרים צאמת, כי רנה שיעצרו הגזירות על ידי דיצוריהם הנאמרים צמדת החסד והרחמנות עכ"ד ודפח"ח (ועיין שמן ראש ח"ג פ' ואתחנן).

והנה רוחו של ה' המה שורש המדות טובות, ה' אל-רחום וחנון ארך אפים ורב חסד וגו' (שמות לד-ו), ונלטוינו (דברים יא-כג) ללכת בכל

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' אברהם אויש הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בנישואי בתו הכלה תחי' למז"ט

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יואל גראס הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' שלום זאב קאהל הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' ישראל פאללאק הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' שמואל דוד פישער נ"ו
לרגל תגלחת בנו
כמר שמשון נ"י

